

De mbo-sector in 2023: een solide financiële basis met forse uitdagingen rond demografische krimp, inflatie, verduurzaming, digitalisering en instandhouding aanbod

Inzichten uit de financiële benchmark mbo

Sectorresultaten verslagjaar 2023

Oktober 2024

10.50

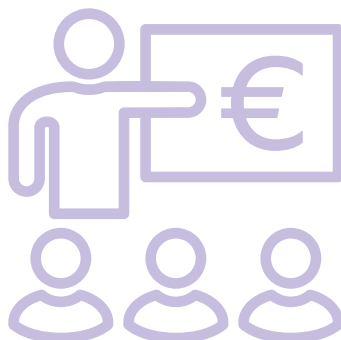
12.30 E

Green

es Lon

Inhoud

Samenvatting	5
Financiële kengetallen mbo-sector	7
De rentabiliteit stijgt van 0,4% in 2022 naar 1,2% in 2023	8
Aantal mbo-scholen met tweejarig negatieve rentabiliteit is toegenomen	10
Analyse sectorresultaat	11
Solvabiliteit in 2023 daalt ten opzichte van 2022 met 0,6%-punt	12
Liquiditeit van 1,93 in 2022 naar 1,90 in 2023	14
Nadere analyse financiële kengetallen	15
Combinatie van financiële kengetallen	16
Financiële kengetallen per type school: rentabiliteit toegenomen	17
Financiële kengetallen per grootteklasse	18
Kosten en baten	19
Daling aantal studenten zet door in 2023	20
Totale baten mbo-sector in 2023 met 6,6% gestegen	22
Aandeel kosten direct onderwijsondersteunend personeel gestegen	24
Aantal studenten per fte onderwijzend personeel (nagenoeg) gelijk gebleven	26
Salariskosten per fte in loondienst stijgen met 5,3% in 2023 ten opzichte van 2022	28
Huisvestingskosten per m ² toegenomen door stijging van met name energielasten	30
Aandeel ICT-kosten is licht gestegen	32
Bijlagen	33
Bijlage A: Begripsomschrijvingen en aantal mbo-scholen in financiële benchmark	34
Bijlage B: Onderzoeksverantwoording	35
Bijlage C: Financiële positionering mbo-scholen	36

Samenvatting

De MBO Raad presenteert jaarlijks en voor de negentiende keer de resultaten van de financiële benchmark in de mbo-sector, als onderdeel van de bredere benchmark middelbaar beroepsonderwijs. Alle 53 mbo-scholen hebben deelgenomen aan de benchmark over boekjaar 2023, tegenover 54 mbo-scholen vorig jaar.¹ De 53 mbo-scholen zijn onderverdeeld in 16 Beroepscolleges en 37 ROC's.²

Het jaar 2023 betrof het eerste volledige jaar van openstelling van het onderwijs na beëindiging van de laatste COVID-19 maatregelen in maart 2022. Het bleek voor mbo-scholen een uitdagend te begroten boekjaar. De baten en lasten vielen voor de mbo-sector respectievelijk 9% en 5,8% hoger uit dan begroot.

De baten van de mbo-sector zijn in 2023 met 6,4% gestegen. Dit wordt met name verklaard door de loon- en prijscompensatie in de lumpsum rijksbijdrage die is verleend door het Ministerie van OCW vanwege de cao-effecten³ en overige prijsstijgingen⁴. De rijksbijdrage viel € 480 miljoen hoger uit dan begroot. Naast de loon- en prijscompensatie zijn er in 2023 ook extra gelden beschikbaar gesteld zoals kwaliteitsmiddelen (dit betrof voor 2023 een budget van circa € 586 miljoen die als bate verantwoord dient te worden in het jaar van ontvangst⁵) en aanvullende bekostiging voor loopbaanoriëntatie en -begeleiding (LOB). Ook de overige categorieën van baten stegen in omvang. Dit betreft college-, cursus-, les- en examengelden (+44%), baten werk in opdracht van derden (+17%), overige overheidsbijdragen en -subsidies (+12%) en de overige baten⁶ (+5%).

De lasten van de mbo-sector zijn in 2023 met 6,3% gestegen, vrijwel evenredig aan de baten. Hiervoor zijn sectorbreed drie factoren aan te wijzen. Ten eerste, stegen de personeelslasten met 4,4% (ca. € 200 miljoen). Dit wordt verklaard door een stijging van de cao in 2023 met 7%. De lonen, sociale lasten en overige personele lasten stegen met respectievelijk 6,2%, 7,2% en 4,2%. Daarentegen vielen de pensioenlasten lager uit door het vervallen van de werkgeverspremie VPL (-9%). Ten tweede, stegen de huisvestingslasten sterk met 31,6% (ca. € 122 miljoen). Dit wordt verklaard door een ruime verdubbeling van de energielasten (van € 66,8 miljoen in 2022 naar € 158 miljoen in 2023). Tot slot, heeft de volledige openstelling van het onderwijs ook geleid tot een stijging van de overige lasten met 7,7% (ca. € 53 miljoen). Deze overige lasten betreffen bijvoorbeeld kosten voor inventaris, apparatuur en leer- en hulpmiddelen.

Het brutoresultaat is gestegen van € 86,3 miljoen in 2022 naar € 98,4 miljoen in 2023. Een groter verschil is tussen 2022 en 2023 ontstaan in het nettoresultaat. Na een lange periode van een lage spaarrente is deze in 2023 onverwachts gestegen. Het saldo van rentebaten en -lasten is veranderd van - € 17,2 miljoen naar € 21,0 miljoen (een verschil van € 38,2 miljoen).⁷ Het nettoresultaat betreft € 111,8 miljoen in 2023 (in 2022 betrof dit € 67,5 miljoen). De rentabiliteit, het nettoresultaat ten opzichte van de totale baten, is gestegen van 0,4% in 2022 naar 1,2% in 2023 en ligt daarmee 2,7%-punt hoger dan begroot (-1,5%). Dit is in lijn met het meerjarige patroon in de mbo-sector dat de gerealiseerde rentabiliteit boven de begrote rentabiliteit ligt.

De solvabiliteit⁸, rentabiliteit en liquiditeit leggen een gemiddeld solide financiële basis voor de continuïteit van de mbo-sector

Tabel A op de volgende pagina toont een samenvatting van enkele kengetallen van de financiële benchmark van de mbo-sector. De gemiddelde solvabiliteit, rentabiliteit en liquiditeit zijn met 58,7%, 1,2% en 1,90 adequaat en tonen de solide financiële basis van de mbo-sector in den brede, maar met variaties op het niveau van individuele scholen. Het totale sectorresultaat steeg van € 67,5 miljoen in 2022 naar € 111,8 miljoen in 2023. De toename van het nettoresultaat met € 44,3 miljoen is dus voor het overgrote deel te verklaren door de verandering van het nettoresultaat van rentebaten en -lasten (+ € 38,2 miljoen). Dit nettoresultaat was vermoedelijk lager geweest wanneer het beschikbare vermogen voor schatkistbankieren en de daarop ontvangen rente lager was geweest. De brutobaten en -lasten stegen van boekjaar 2022 naar boekjaar 2023 namelijk in nagenoeg gelijke tred, met respectievelijk 6,4% en 6,3%. Het aantal mbo-scholen met een negatief financieel resultaat is afgenomen van 20 mbo-scholen in 2022 naar 16 mbo-scholen in 2023. Van deze 16 mbo-scholen, hadden negen scholen ook in 2022 een negatief financieel resultaat (vorig jaar hadden drie scholen een tweejarig negatief financieel resultaat).

¹ Het aantal deelnemende mbo-scholen is afgenomen van 54 in 2022 naar 53 in 2023 vanwege de fusie van ROC Friese Poort en Friesland College tot Firda.

² Vanaf boekjaar 2023 zijn de categorieën 'AOC' (5 mbo-scholen) en 'Vakschool' (11 mbo-scholen) samengevoegd tot 'Beroepscollege' (samen 16 mbo-scholen) in lijn met de in het onderwijsveld gehanteerde onderwijstypen.

³ In de cao mbo 2023-2024 betrof de gemiddelde loonsverhoging 10%, waarvan 7% in 2023.

⁴ Bijvoorbeeld de prijzen van goederen- en diensten waren in 2022 gemiddeld 10% hoger dan in 2021.

⁵ Zie link: <https://www.nieuwsbrievenminocw.nl/actueel/nieuws/2022/10/nieuwsbrief-mbo-oktober-2022/regeling-kwaliteitsafspraken-2023-extra-gelden-voor-het-mbo#:~:text=Op%20basis%20van%20deze%20regeling,van%20studenten%20op%20niveau%202.>

⁶ Dit omvat bijvoorbeeld de deelnemerbijdragen, verhuur, detacheringsinkomsten en kantineopbrengsten.

⁷ De rentebaten stegen met € 35,7 miljoen in 2023 ten opzichte van 2022 en de rentelasten namen af met € 2,5 miljoen.

⁸ Dit betreft solvabiliteit I (eigen vermogen ten opzichte van de totale passiva).

Tabel A - Samenvatting kengetallen financiële benchmark mbo-sector, deel 1

Kengetal	2022	2023	Mutatie '23 t.o.v. '22	Patroon
Solvabiliteit I	59,3%	58,7%	-0,6%-punt	▼
Rentabiliteit	0,4%	1,2%	+0,8%-punt	▲
Liquiditeit	1,93	1,90	-0,03	▼
Resultaat	€ 67,5 mln.	€ 111,8 mln.	+€ 44,3 mln.	▲
Scholen met negatief resultaat	20	16	-4 scholen	▼

Bron: Benchmark mbo, 2022 - 2023.

De solvabiliteit (I) geeft een indicatie van de mogelijkheid van mbo-scholen om te voldoen aan lange termijnverplichtingen door het eigen vermogen te delen met de totale passiva. Na een meerjarige trend van een stijgende gemiddelde solvabiliteit en een gelijk gebleven solvabiliteit in 2022 ten opzichte van 2021 (59,3%), daalt de solvabiliteit in 2023 naar 58,7%. Ondanks het totaal gestegen eigen vermogen (+4,4%) van de mbo-sector door toevoeging van het resultaat, daalt de solvabiliteit door een sterker gestegen balanstotaal (+6,3%). Het sterker gestegen balanstotaal wordt met name veroorzaakt door een toename van de kortlopende schulden als gevolg van vooruitontvangen opbrengsten (bijvoorbeeld vooruitontvangen en nog niet bestede subsidies van OCW/EZ zoals kwaliteitsgelden) en de cao-stijging (wat zich doorvertaalt in hogere bedragen aan vakantiegeld en sociale premies). De gemiddelde liquiditeit – de mogelijkheid te voldoen aan korte termijnverplichtingen – is marginaal gedaald van 1,93 in 2022 naar 1,90 in 2023. De liquiditeit wordt berekend door de vlottende activa te delen door de kortlopende schulden. De gelijkmatige stijging van de vlottende activa en de kortlopende schulden verklaart dit. De toename van de liquide middelen vanwege het resultaat verklaart de stijging van de vlottende activa.

De over het algemeen financieel adequate positie van mbo-scholen, hoewel er onderling aanzienlijke verschillen zijn, biedt een goede uitgangspositie om de lagere bekostiging op te vangen gezien de dalende studentenaantallen. Vanwege de tweejarige vertraging in de bekostiging en afgenomen gewogen studentenaantallen in 2022 (-4%) en 2023 (-3,9%) uit zich dit voor boekjaar 2024 en 2025 namelijk in een krimp van beschikbare middelen. De impact van deze krimp in middelen is verschillend voor individuele mbo-scholen vanwege de individuele financiële positie en/of de toekomstige financiële verplichtingen vanwege onder andere verduurzaming en digitalisering. De meest recente referentieraming van het ministerie van OCW⁹ voorziet een stabilisering van het aantal mbo-studenten in de periode 2024 tot 2027, waarna weer een verdere daling wordt verwacht.

Adequate financiële positie van mbo-scholen noodzakelijk vanwege uitdagingen als prijsstijgingen, verduurzaming en digitalisering

Het investeringslandschap voor mbo-scholen is in toenemende mate complex geworden als gevolg van bijvoorbeeld de energiecrisis, stikstofcrisis, stijgende rentes op de financiële markten en sterke loon- en prijsstijgingen. Ter illustratie zijn de lasten van energie en water voor de mbo-sector in 2023 gestegen met € 91,2 miljoen. Hoge energielasten vormen normaliter een extra prikkel voor mbo-scholen om te investeren in verduurzaming van het onderwijsgebouw, echter wordt dit bemoeilijkt door de actuele (prijs)ontwikkelingen in de bouwsector en de noodzaak om reserves op te bouwen in het licht van dalende studentenaantallen. De dalende studentenaantallen en het gestegen aantal vierkante meters per gewogen student in 2023 ten opzichte van 2022 bieden daarnaast ook de uitdaging om te reduceren in het aantal vierkante meters (bijvoorbeeld door het afstoten van panden).

Flexibilisering van het onderwijs, een digitaliserende maatschappij en een toenemende vraag naar digitalisering op de arbeidsmarkt vraagt om meer investeringen in bijvoorbeeld digitale les- en leermiddelen. De totale uitgaven aan ICT in de mbo-sector namen toe van € 334 miljoen naar € 349 miljoen. Het aandeel van de totale lasten bleef hiermee nagenoeg gelijk (van 5,4% in 2022 naar 5,5% in 2023). Ten opzichte van 2022 zijn de onderdelen softwarekosten (+2,7%-punt), personele ICT-kosten (+1,3%-punt) en inhuur en uitbesteding (+0,7%-punt) in relatief aandeel het sterkst gestegen.

Per 1 januari 2024 zijn de cao-lonen structureel met 3% verhoogd. Per 1 juli 2024 is daar 2,95% structureel bovenop gekomen. De cao-effecten en overige prijsstijgingen worden regulier via de loon- en prijsontwikkeling in de lumpsum door het Ministerie van OCW gecompenseerd. Op dit moment is de dekking van de cao en overige prijsstijgingen via de bekostiging nog onbekend.

⁹ zie bron: <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2024/04/24/referentieraming-ocw-2024>

Tabel B - Samenvatting kengetallen financiële benchmark mbo-sector, deel 2

Kengetal	2021	2022	2023	Mutatie '23 t.o.v. '22	Patroon
Gewogen studenten ¹⁰	433.490	416.258	399.894	-16.365	▼
BOL-studenten	368.842	347.842	329.812	-18.030	▼
BBL-studenten	129.296	136.832	140.163	+ 3.331	▲
Gewogen studenten per fte onderwijzend personeel	13,9	13,1	13,1	+/- 0,0	—
Gewogen studenten per fte onderwijzend en direct onderwijsondersteunend personeel	11,5	10,8	10,7	-0,1	▼

Bron: Benchmark mbo, 2021 - 2023.

Sterke financiële positie biedt mbo-sector mogelijkheid om te investeren ondanks de afname van het aantal studenten

Het aantal gewogen studenten is net als in 2021 (-2,8%) en 2022 (-4%) ook gedaald in 2023 (-3,9%) (zie Tabel B). De daling wordt gedreven door een daling van studenten in de beroepsopleidende leerweg (BOL). Het aantal studenten in de beroepsbegeleidende leerweg (BBL) groeide juist met 2,4%. Deze ontwikkeling hangt samen met de fase van hoogconjunctuur waarin er meer beroepspraktijkvormingsplaatsen beschikbaar zijn.

Het aantal fte onderwijzend personeel is in vergelijking met 2022 gedaald met 3,5% (een afname van circa 1.090 fte). Dit betreft zowel fte in loondienst (-870 fte) als inhuur (-220 fte). De daling van fte's wordt verklaard door natuurlijk verloop waarop door de mbo-sector is geanticipeerd. De daling van het aantal fte is evenredig met de daling van het gewogen studentenaantal, waardoor het gewogen aantal studenten per fte onderwijzend personeel gelijk is gebleven op 13,1. Voor de mbo-sector als geheel lijkt de trend vanaf 2014 waarin het aantal studenten per fte jaarlijks afneemt te stabiliseren. Omdat naast het onderwijzend personeel ook het direct onderwijsondersteunend personeel wordt ingezet in het primaire proces, is het aantal gewogen studenten

per fte onderwijzend en direct onderwijsondersteunend personeel mogelijk een betere graadmeter voor het aantal studenten per fte. Ook deze indicator is nagenoeg constant gebleven, in 2023 wordt gemiddeld 1 fte per 10,7 studenten ingezet ten opzichte van 1 fte per 10,8 studenten in 2022.

In 2023 is het aandeel van de personeelskosten voor onderwijzend personeel van de totale personeelskosten met 0,8%-punt gedaald ten opzichte van voorgaand jaar. Dit hangt samen met de daling van het aantal fte's. Dit betekent dat het aandeel van de personeelskosten dat is besteed aan direct onderwijsondersteunend (+0,6%-punt), indirect onderwijsondersteunend personeel (+0,1%-punt) en aan directie en management (+0,1%-punt) is toegenomen. Het aantal fte direct onderwijsondersteunend personeel bleef nagenoeg constant (van 6.852 fte in 2022 naar 6.845 fte in 2023). Tijdens de COVID-19 pandemie en door de aanpassingen in het onderwijs is met name extra geïnvesteerd in deze categorie. Het aantal fte indirect onderwijsondersteunend en fte directie en management daalde licht. Respectievelijk van 6.361 en 960 fte in 2022 naar 6.222 en 919 fte in 2023.

¹⁰ Het gewogen aantal studenten is berekend door 1 * BOL + 0,5 * BBL.

Financiële kengetallen mbo-sector

Rentabiliteit: van 0,4% naar 1,2%

Solvabiliteit (I): van 59,3% naar 58,7%

Liquiditeit: van 1,93 naar 1,90

Scholen met tweejarig negatief
resultaat: van 3 naar 9

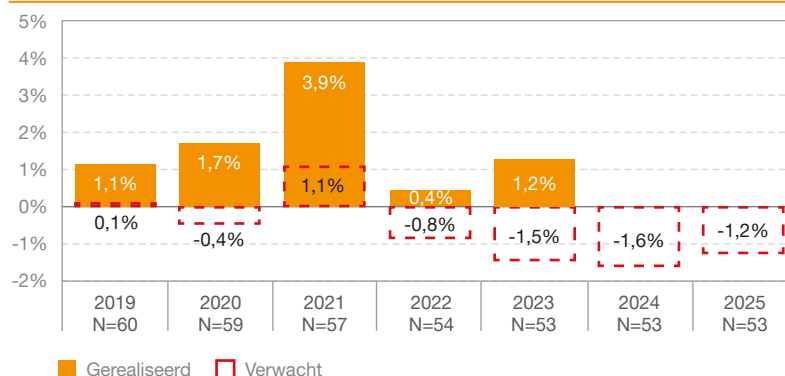

De rentabiliteit stijgt van 0,4% in 2022 naar 1,2% in 2023

Rentabiliteit is in deze benchmark gedefinieerd als het nettoresultaat ten opzichte van de totale baten. Figuur 1 toont voor de mbo-sector de gemiddelde ontwikkeling van de gerealiseerde en begrote rentabiliteit over de periode 2019 tot en met 2023, aangevuld met de gemiddelde verwachte rentabiliteit voor het boekjaar 2024 en 2025. Ten eerste, illustreert het figuur een fluctuerend maar constant positief gerealiseerde rentabiliteit over de periode 2019 tot en met 2023. Na de piek van 3,9% in 2021 door laat beschikbaar gestelde NPO-middelen en de daling naar 0,4% in 2022, stijgt de gerealiseerde rentabiliteit in 2023 tot 1,2%. Ten tweede, is op te merken dat gedurende de periode 2019 tot en met 2023 de gerealiseerde rentabiliteit consistent positiever uitvalt dan de begrote rentabiliteit. In 2023 is de rentabiliteit gemiddeld begroot op -1,5%, terwijl de realisatie 2,7%-punt hoger is uitgevallen op 1,2%. Dit betreft na 2021 de grootste discrepantie tussen de verwachte en werkelijke rentabiliteit in de afgelopen vijf jaar. Een mogelijke verklaring is dat het vooraf moeilijk is om de loon- en prijscompensatie te begroten, omdat het onzeker is of deze volledig door OCW wordt uitgekeerd. Daarnaast heeft het kabinet in de afgelopen jaren additionele middelen uitgekeerd (bijvoorbeeld NPO- en kwaliteitsmiddelen), waarbij de timing van deze uitkeringen niet overeenkomst met de planning- en controlcyclus van de scholen. Dit leidt ertoe dat deze gelden niet (volledig) kunnen worden besteed.

Voor het boekjaar 2023 is de hogere gerealiseerde dan begrote rentabiliteit te verklaren door de baten die 9% hoger uitvielen dan verwacht. Ook de lasten zijn hoger uitgevallen dan begroot (+5,8%), maar het verschil tussen begroting en realisatie is gemiddeld kleiner dan bij de baten. Aan de batenkant, is het verschil sectorbreed met betrekking tot de rijksbijdrage te verklaren door de bijstelling van de lumpsumbeschikking van OCW als gevolg van de loon- en prijscompensatie voor de sterk gestegen inflatie in 2022 en incidentele middelen zoals kwaliteitsmiddelen¹¹ en aanvullende bekostiging voor Loopbaanoriëntatie en Begeleiding (LOB). Daarnaast stegen ook de overige categorieën van baten in omvang. Dit betreft college-, cursus-, les- en examengelden (+44%), baten werk in opdracht van derden (+17%), overige overheidsbijdragen en -subsidies (+12%) en de overige baten (+5%).

Figuur 1: Ontwikkeling gerealiseerde en begrote rentabiliteit 2019 - 2023 en verwachte rentabiliteit 2024 en 2025

Bron: Benchmark 2019 - 2023 en meerjarenperspectieven

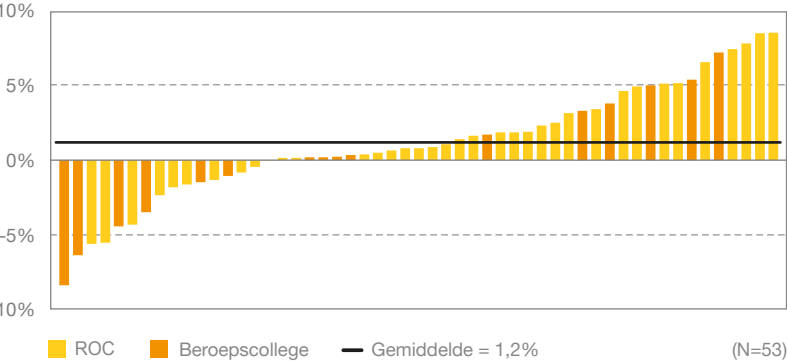
¹¹ In totaal was er in 2023 een budget van circa € 586 miljoen aan kwaliteitsmiddelen beschikbaar (Ministerie van OCW, nieuwsbrief regeling kwaliteitsafspraken 2023). Door wijziging van verslaggevingsregels rondom de opbrengstverantwoording van de kwaliteitsagenda dienen deze ontvangsten te worden verantwoord in het jaar van ontvangst in plaats van gematcht met het jaar waarin de uitgaven zijn gedaan.

Aan de lastenkant toonde 2023 zich ook een uitdagend te begroten jaar. Sectorbrede verklaringen voor het hoger uitvallen van de totale lasten dan begroot betreffen 1) de cao-stijging van 7,0% waardoor de personeelslasten stegen (stijging is sectorbreed 4,4% en 5,8% hoger dan begroot), 2) de toename van de huisvestingskosten met 31,6% (stijging is 8,6% hoger dan begroot) en 3) hogere overige lasten vanwege de openstelling van het onderwijs (stijging is sectorbreed 7,7% en 9,7% hoger dan begroot). De stijging van de personeelslasten wordt verklaard door een stijging van de loonkosten (+6,2%), sociale lasten (+7,2%) en overige personele lasten (+4,2%). De pensioenlasten vielen lager uit (-9,0%) door het vervallen van de werkgeverspremie VPL. Vooruitkijkend naar 2024 en 2025, voorziet de mbo-sector een negatieve rentabiliteit van respectievelijk -1,6% en -1,2% (zie Figuur 1).

Uitgangspunt in de sector is dat mbo-scholen begroten op basis van structurele middelen. Incidentele (prestatieafhankelijke) middelen worden voor zover mogelijk meegenomen in de begroting, maar vielen in de afgelopen jaren hoger uit dan verwacht. Dit had een positief effect op het resultaat. Tabel 1 toont de verschillen tussen de gerealiseerde en begrote rentabiliteit in 2022 en 2023. Net als in 2022 viel voor de grote meerderheid van de mbo-scholen de rentabiliteit in 2023 hoger uit dan begroot (dit geldt voor 41 van de 54 mbo-scholen in 2022 en 37 van de 53 mbo-scholen in 2023). Voor 19 mbo-scholen viel de rentabiliteit meer dan 5%-punt hoger uit dan begroot in 2023.

Figuur 2 toont de rentabiliteit van alle deelnemende mbo-scholen en uitgesplitst naar type¹². Uit de gegevens van Figuur 2 blijkt dat de rentabiliteit in 2023 varieert tussen -8,4% en 8,6%. De spreiding betrof in 2022 tussen de -12,9% en 7,1%. Dit betekent dat de spreiding van de rentabiliteit in 2023 ten opzichte van 2022 is afgenomen.

Figuur 2: Rentabiliteit per school 2023

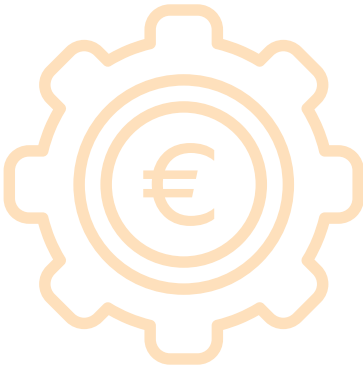

Bron: Benchmark mbo 2023

Tabel 1: Gerealiseerde versus begrote rentabiliteit 2022 - 2023

	Aantal scholen 2022	Percentage scholen 2022	Aantal scholen 2023	Percentage scholen 2023
Meer dan 5 procentpunt hoger dan begroot	9	17%	19	36%
2,5 tot 5 procentpunt hoger dan begroot	14	26%	8	15%
1 tot 2,5 procentpunt hoger dan begroot	11	20%	8	15%
0 tot 1 procentpunt hoger dan begroot	7	13%	2	4%
0 tot 1 procentpunt lager dan begroot	4	7%	6	11%
1 tot 2,5 procentpunt lager dan begroot	4	7%	5	9%
2,5 tot 5 procentpunt lager dan begroot	4	7%	4	8%
Meer dan 5 procentpunt lager dan begroot	1	2%	1	2%
Totaal	54	100%	53	100%

Bron: Benchmark mbo 2022 - 2023

12 Vanaf boekjaar 2023 zijn de categorieën 'AOC' (5 mbo-scholen) en 'Vakschool' (11 mbo-scholen) samengevoegd tot 'Beroepscollege' (samen 16 mbo-scholen).

Aantal mbo-scholen met tweejarig negatieve rentabiliteit is toegenomen van drie naar negen

Tabel 2 laat zien dat het aantal mbo-scholen met een negatieve rentabiliteit in 2023 is afgenomen van 20 in 2022 naar 16 in 2023. Dit betekent dat 30% van de mbo-scholen een negatief resultaat heeft behaald in 2023. De gemiddelde rentabiliteit van mbo-scholen met een negatief resultaat ligt in 2023 0,2%-punt lager dan in 2022 (respectievelijk -3,1% en -2,9%). Uit Figuur 2 blijkt dat zowel ROC's als Beroepscolleges te maken hebben met negatieve rentabiliteit, wat bijdraagt aan het gemiddeld negatieve resultaat.

Tabel 2: Aantal mbo-scholen met een negatieve rentabiliteit 2019 - 2023

Jaar	Totaal aantal scholen	Mbo-scholen met negatieve rentabiliteit		
		Aantal scholen	Gemiddelde rentabiliteit	Percentage scholen
2023	53	16	-3,1%	30,2%
2022	54	20	-2,9%	37,0%
2021	57	4	-3,5%	7,0%
2020	59	15	-2,5%	25,4%
2019	60	17	-2,6%	28,3%

Bron: Benchmark mbo 2019 - 2023

Tabel 3: Meerjarig negatieve rentabiliteit 2019 - 2023 en meerjarig negatieve rentabiliteit 2018 - 2022

Jaar	Scholen met meerjarige negatieve rentabiliteit			Totaal aantal scholen	Jaar	Scholen met meerjarige negatieve rentabiliteit			Totaal aantal scholen
	Aantal scholen	Gemiddelde rentabiliteit	Percentage scholen			Aantal scholen	Gemiddelde rentabiliteit	Percentage scholen	
2023 en 2022	9	-3,9%	16,4%	55	2022 en 2021	3	-5,2%	5,1%	59
2021 t/m 2023	2	-5,2%	3,3%	60	2020 t/m 2022	1	-2,9%	1,6%	62
2020 t/m 2023	1	-2,5%	1,6%	63	2019 t/m 2022	1	-3,1%	1,6%	63
2019 t/m 2023	1	-2,7%	1,6%	64	2018 t/m 2022	0	0,0%	0,0%	65

Bron: Benchmark mbo 2018 - 2023

Het aantal mbo-scholen met een tweejarig negatief resultaat is toegenomen van drie mbo-scholen (jaar 2021 en 2022) naar negen mbo-scholen (jaar 2022 en 2023) (Tabel 3). Uit de benchmarkrondes van de afgelopen jaren blijkt dat één van deze negen mbo-scholen ook gedurende drie en vier opeenvolgende jaren een negatief resultaat heeft behaald.

Uit de in Tabel 4 gepresenteerde resultaten blijkt dat ongeveer de helft van de mbo-scholen (26) in de afgelopen twee opeenvolgende jaren een positief financieel resultaat heeft behaald. Deze mbo-scholen hebben op één mbo-school na gedurende drie opeenvolgende jaren een positief financieel resultaat behaald. Daarnaast hebben 21 mbo-scholen gedurende vier opeenvolgende jaren een positief resultaat behaald, terwijl 20 mbo-scholen dit gedurende vijf opeenvolgende jaren hebben gedaan.

Tabel 4: Meerjarige positieve rentabiliteit 2019 - 2023

Jaar	Scholen met meerjarig positieve rentabiliteit			Totaal aantal scholen
	Aantal scholen	Gemiddelde rentabiliteit	Percentage scholen	
2023 en 2022	26	2,7%	47,3%	55
2021 t/m 2023	25	3,5%	41,7%	60
2020 t/m 2023	21	3,5%	33,3%	63
2019 t/m 2023	20	3,3%	31,3%	64

Bron: Benchmark mbo 2019 - 2023

Analyse sectorresultaat

In 2023 heeft de mbo-sector een totaal nettoresultaat van € 111,8 miljoen behaald (tabel 5). Dit resultaat is het saldo van een positief resultaat van € 147,9 miljoen en een negatief resultaat van € 36,1 miljoen. Tabel 6 maakt inzichtelijk dat het resultaat in 2023 bijna is verdubbeld ten opzichte van 2022. Hoewel de omvang van het negatieve resultaat van de mbo-scholen vrijwel onveranderd is gebleven ten opzichte van het voorgaande jaar (- € 33,4 miljoen), is de significante groei voornamelijk toe te schrijven aan de mbo-scholen die een positief resultaat rapporteerde (in 2022 was de totale omvang van het positieve resultaat € 100,8 miljoen).

Nadere analyse van boekjaar 2023 ten opzichte van 2022, maakt inzichtelijk dat de sectorbrede stijging van de rentabiliteit met name wordt verklaard door de wijziging in het nettoresultaat van de rentebaten en -lasten. Figuur 3 toont de totale brutobaten en -lasten voor de gehele sector over boekjaar 2023 en 2022. De totale brutobaten van de mbo-sector zijn met 6,4% gestegen (van € 5,84 miljard in 2022 naar € 6,42 miljard in 2023). De stijging van 6,3% van de totale brutolasten van de mbo-sector loopt hier vrijwel synchroon mee, van € 5,58 miljard in 2022 naar € 6,32 miljard in 2023. Dit resulteert in een brutoresultaat van € 98,4 miljoen over boekjaar 2023 ten opzichte van een brutoresultaat van € 86,3 miljoen over boekjaar 2022.

In de stap van het brutoresultaat naar het nettoresultaat ontstaan de grotere verschillen. Voor boekjaar 2023 was het nettoresultaat over de gehele mbo-sector € 111,8 miljoen, afgezet tegen het resultaat van € 67,5 miljoen over boekjaar 2022 (Tabel 6). Het verschil van € 44,3 miljoen in het nettoresultaat is grotendeels te verklaren door de verandering in het saldo van de rentebaten en -lasten, aangedreven door een onvoorziene stijging van de rente na een lange periode waarin deze constant laag was. De mutatie van het saldo van de rentebaten en -lasten bedroeg + € 38,2 miljoen en verklaart daarmee ruim 86% van de € 44,3 miljoen. Hierbij namen de rentebaten toe met € 35,7 miljoen (€ 42,1 miljoen in boekjaar 2023 ten opzichte van € 6,4 miljoen in boekjaar 2022) terwijl de rentelasten afnamen met € 2,5 miljoen (€ 23,6 miljoen in boekjaar 2022 ten opzichte van € 21,1 miljoen in boekjaar 2023).

Tabel 5: Opbouw sectorresultaat 2023

Resultaat	2023	Totaal aantal scholen
Totale resultaat	€ 111.757.400	53
Resultaat positief	€ 147.866.600	37
Resultaat negatief	- € 36.109.200	16

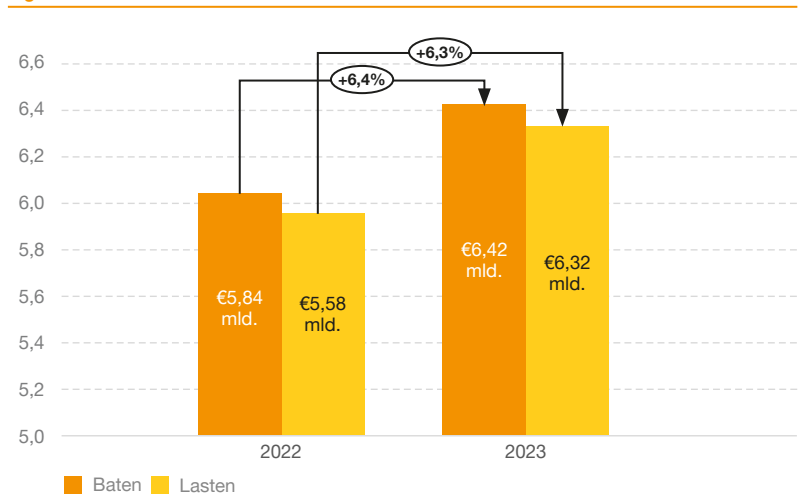
Bron: Benchmark mbo 2023

Tabel 6: Omvang sectorresultaat 2019 - 2023

Jaar	Totale omvang resultaat (in miljoenen euro's)	Totaal aantal scholen
2023	€ 111,8	53
2022	€ 67,5	54
2021	€ 231,1	57
2020	€ 85,7	59
2019	€ 45,8	60

Bron: Benchmark mbo 2019 - 2023

Figuur 3: Overzicht totale brutobaten en -lasten mbo-sector

Bron: Benchmark mbo 2022 - 2023

Solvabiliteit in 2023 daalt ten opzichte van 2022 met 0,6%-punt

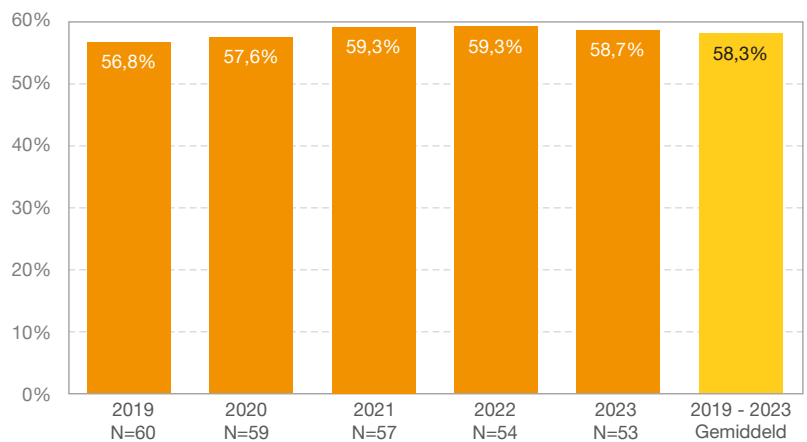
Binnen de mbo-sector worden er twee vormen van solvabiliteit gehanteerd. Solvabiliteit I is het eigen vermogen als het percentage van het totale vermogen en solvabiliteit II is het eigen vermogen verhoogd met voorzieningen als percentage van het totale vermogen. Het verschil tussen solvabiliteit I en solvabiliteit II betreft dus de voorzieningen. Omdat voorzieningen de toekomstige kosten vertegenwoordigen, wordt solvabiliteit I in deze rapportage aangeduid als solvabiliteit. Tevens wordt solvabiliteit als uitgangspunt genomen voor het inzichtelijk maken van de buffer voor het opvangen van financiële tegenslagen. In Figuur 4 wordt de gemiddelde solvabiliteit van de mbo-scholen (ongewogen) weergegeven.

De solvabiliteit van de mbo-scholen is in 2023 gemiddeld 58,7% en is daarmee in vergelijking tot het voorgaande jaar licht gedaald (0,6%-punt). De lichte afname in solvabiliteit wordt veroorzaakt door de sterkere stijging van het totale vermogen in de mbo-sector (6,3%) ten opzichte van de stijging van het eigen vermogen (4,4%).

Dit is voornamelijk te verklaren door een sectorbrede toename van de kortlopende schulden (11,8%). Dit wordt met name veroorzaakt door een stijging van de vooruitontvangen opbrengsten (waaronder vooruit ontvangen subsidies van OCW/EZ zoals kwaliteitsgelden) en loonkosten (wat zich doorvertaalt naar hogere bedragen aan vakantiegeld en premies sociale volksverzekeringen).

Het totaal eigen vermogen in de mbo-sector nam ook toe, vanwege toevoeging van het resultaat over 2023. Het resultaat wordt gebruikt voor het investeren in onderwijskwaliteit en het opbouwen van extra reserves voor financiële risico's zoals dalende studentenaantallen¹³ en bijbehorende benodigde afbouw van persoonslasten (met bijvoorbeeld wachtgeld-regelingen als gevolg). Daarnaast biedt het mogelijkheid voor de benodigde investeringen in huisvesting. Deze investeringen kunnen mogelijk vertraagd worden gedaan door de inflatie en beperkte beschikbaarheid van materieel en personeel.

Figuur 4: Ontwikkeling solvabiliteit mbo-scholen 2019 - 2023

Bron: Benchmark mbo 2019 - 2023

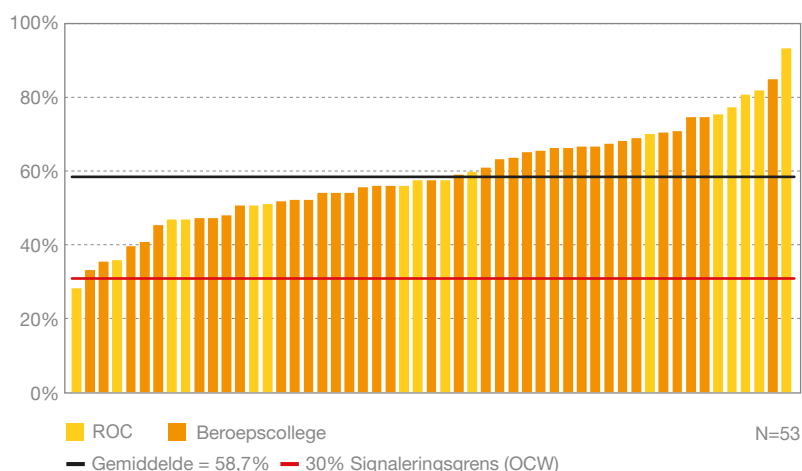
¹³ De rijksbijdrage voor mbo-scholen is gebaseerd op het aantal studenten van twee jaar geleden (t-2).

Figuur 5 laat zien dat de spreiding van de solvabiliteit per school in 2023 tussen de 28,2% en 93,0% ligt. Daarmee is de spreiding van de solvabiliteit licht afgenomen ten opzichte van 2022 (spreiding tussen de 26,8% en 92,8%).

In 2023 is het totaal langlopend vreemd vermogen van mbo-scholen met 3 miljoen gedaald ten opzichte van 2022 (€ 884 miljoen in 2023 tegenover € 887 miljoen in 2022), zoals getoond in Figuur 6. Figuur 6 presenteert naast het ongecorrigeerde totaal ook het totaal wat is gecorrigeerd voor de invloed van fusies in de periode van 2019 tot 2023. De aanpassingen worden in het figuur met rode markeringen aangeduid, waarmee de data wordt weergegeven voor een constante populatie zonder gefuseerde mbo-scholen (N=48). Daarentegen geeft de gehele oranje (gele) kolom de waarde van het langlopend vreemd vermogen weer inclusief de gefuseerde mbo-scholen.

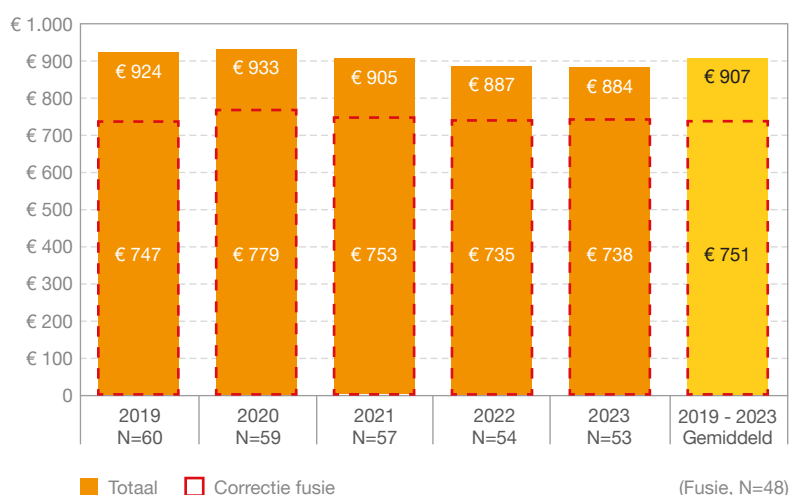
Het initiële beeld suggereert dat het langlopend vreemd vermogen in 2023 is gedaald ten opzichte van het voorgaande jaar. Na correcties voor fusies blijkt deze afname niet stand te houden. In plaats daarvan is in vergelijking met 2022 een lichte toename van het langlopend vreemd vermogen zichtbaar. Een deel van de waargenomen daling in het langlopend vreemd vermogen is mogelijk toe te schrijven aan de financiële voordelen van fusies. Echter, is zowel gecorrigeerd als ongecorrigeerd voor fusies een dalende trend van het langlopend vermogen zichtbaar in meerjaren perspectief. Dit wordt mogelijk verklaard door het uitstellen van investeringen in huisvesting vanwege de prijsinflatie en de beperkte beschikbaarheid van materieel en personeel in combinatie met het extra aflossen van langlopende leningen om de rentelasten te beperken.

Figuur 5: Solvabiliteit per mbo-school 2023

Bron: Benchmark mbo 2023

Figuur 6: Ontwikkeling langlopend vreemd vermogen 2019 - 2023 in miljoen euro's, gecorrigeerd en ongecorrigeerd voor effecten van fusies

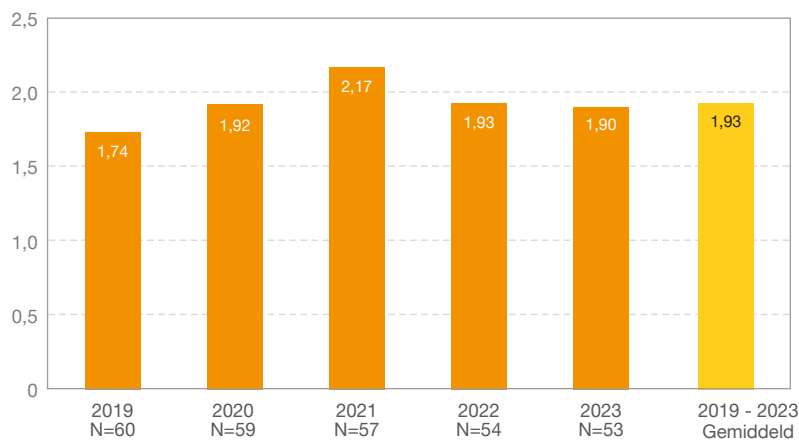
Bron: Benchmark mbo 2019 - 2023

Liquiditeit van 1,93 in 2022 naar 1,90 in 2023

De liquiditeit is berekend door de vlottende activa te delen door de kortlopende schulden. Uit Figuur 7 blijkt dat de liquiditeit van mbo-scholen in 2023 met een gemiddelde waarde van 1,90 vrijwel gelijk is aan de waarde van 2022 (1,93). Aan de ene kant wordt dit verklaard vanwege een toename van de liquide middelen als onderdeel van de vlottende activa door het gemiddeld positieve resultaat. Aan de andere kant stijgen de kortlopende schulden in gelijke mate mee waardoor de ratio nagenoeg onveranderd is ten opzichte van 2022. De liquiditeitsratio van 1,90 voor 2023 ligt rond het vijfjarig gemiddelde en geeft aan dat mbo-scholen over het algemeen goed in staat zijn om aan hun korte termijn financiële verplichtingen te voldoen.

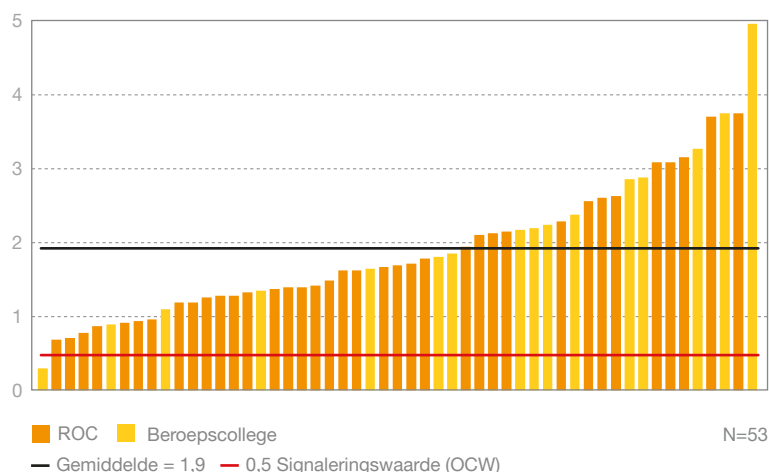
Figuur 8 toont de variatie in liquiditeit per mbo-school in 2023, met een range van 0,30 tot 4,94. Deze range is kleiner dan die van 2022, waar de liquiditeitswaarden varieerden van 0,57 tot 6,24. De onderwijsinspectie hanteert verschillende signaleringsgrenzen voor liquiditeit, afhankelijk van de omvang van de totale baten: voor mbo-scholen met een totale omvang van de baten van meer dan 25 miljoen ligt de laagste signaleringsgrens op 0,50. In 2023 bevindt slechts één school zich onder deze signaleringsgrens. Dit kan voor deze mbo-school worden verklaard door een daling van de vlottende activa en een stijging van de kortlopende schulden vanwege renovatie.

Figuur 7: Ontwikkeling liquiditeit 2019 - 2023

Bron: Benchmark mbo 2019 - 2023

Figuur 8: Liquiditeit per mbo-school 2023

Bron: Benchmark mbo 2023

Nadere analyse financiële kengetallen

Combinatie van financiële kengetallen
toont overwegend gezond financieel
beeld mbo-sector

Solvabiliteit voor Beroepscolleges
nagenoeg onveranderd en voor
ROC's gedaald

Combinatie van financiële kengetallen

In deze benchmark worden combinaties van financiële kengetallen gevisualiseerd voor inzicht in de financiële duurzaamheid van de mbo-sector. In Figuur 9 zijn de kengetallen rentabiliteit (gemiddeld over drie jaar; 2021 tot en met 2023) en liquiditeit (2023) gecombineerd weergegeven: de rentabiliteit op de y-as en liquiditeit op de x-as. Elk symbool vertegenwoordigt een school, gedifferentieerd op basis van grootteklasse.

Net als in voorgaande jaren zijn de signaleringsgrenzen die het ministerie van OCW hanteert voor de financiële kengetallen weergegeven in Figuur 9. De signaleringsgrenzen die het ministerie van OCW hanteert zijn:

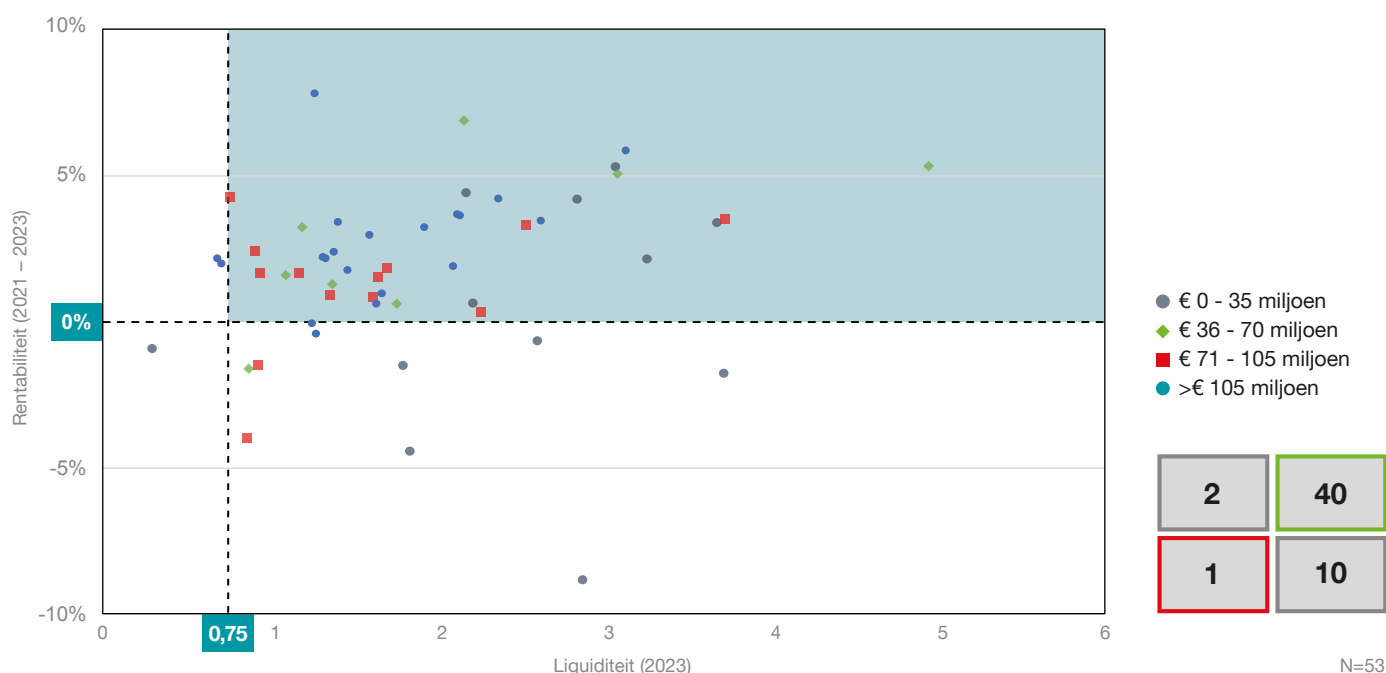
- Een rentabiliteit van minimaal 0% gemiddeld over de afgelopen drie jaar;
- Een liquiditeit van minimaal 0,75.

De focus bij rentabiliteit op een periode gemiddeld over drie jaar zorgt ervoor dat incidentele fluctuaties het beeld niet te sterk vertekenen. Een negatieve rentabiliteit in enig jaar kan namelijk ook een bewuste beleidskeuze zijn om bijvoorbeeld te investeren in verbetering van de kwaliteit van het onderwijs of verduurzaming.

De mbo-scholen boven de horizontale grenslijn in Figuur 9 hebben een gemiddeld positieve rentabiliteit gerapporteerd over de afgelopen drie jaar. De mbo-scholen rechts van de verticale grenslijn hebben een liquiditeit van meer dan 0,75 voor 2023. Afgaand op deze signaleringsgrenzen van OCW hebben de mbo-scholen die in het kwadrant rechtsboven vallen zowel een acceptabele gemiddelde driejarige rentabiliteit als een acceptabele liquiditeit. De mbo-scholen worden daarmee als duurzaam financieel gezond beschouwd. In het kwadrant rechtsboven zijn 40 mbo-scholen opgenomen in 2023. In 2022 waren dat er 42, in 2021 44, in 2020 51 en in 2019 40.

Verder blijkt dat één mbo-school zich in het kwadrant linksonder bevindt in 2023. Dit betekent dat het voor zowel de driejarige gemiddelde rentabiliteit als de liquiditeit onder de signaleringsgrens zit. Een verklaring ligt in het investeringsvolume van deze mbo-school in verband met renovatie. Zowel in 2022 als 2021 bevonden zich geen scholen in het kwadrant linksonder.

Figuur 9: Financiële positionering scholen 2023 met signaleringsgrenzen OCW (liquiditeit versus 3-jarig gemiddelde rentabiliteit)

Bron: Benchmark mbo 2021 - 2023

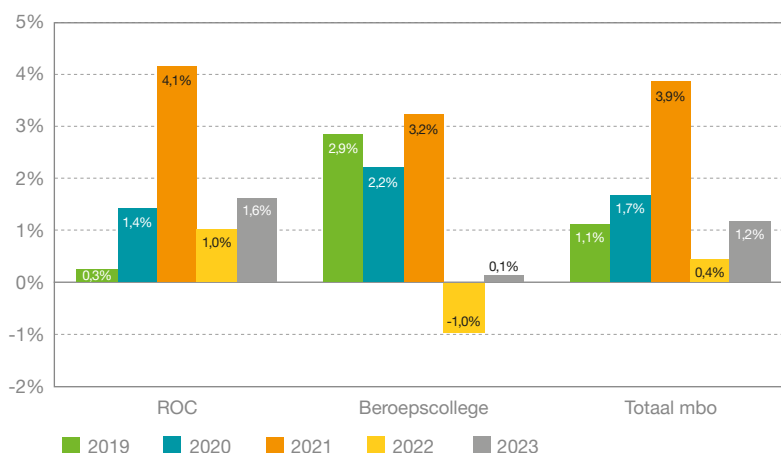
Financiële kengetallen per type school: rentabiliteit toegenomen voor zowel ROC's als Beroepscolleges

Figuur 10 toont de ontwikkeling van de gemiddelde rentabiliteit per type school van 2019 tot en met 2023. Zowel voor ROC's als Beroepscolleges is de rentabiliteit in 2023 gestegen ten opzichte van 2022. Voor de ROC's betreft dit een toename van 0,6%-punt (van 1,0% in 2022 naar 1,6% in 2023) en voor de Beroepscolleges een toename van 1,1%-punt (van -1,0% in 2022 naar 0,1% in 2023). Figuur 10 maakt daarnaast inzichtelijk dat de gemiddelde rentabiliteit van de Beroepscolleges sinds 2021 lager ligt dan de gemiddelde rentabiliteit van de ROC's, waar dit patroon voor de jaren 2019 en 2020 andersom geldt. Een mogelijke verklaring ligt in de relatief hogere solvabiliteit van Beroepscolleges (Figuur 5 toont dat vijf van de zeven mbo-scholen met de hoogste solvabiliteit Beroepscolleges zijn) en de inzet om deze omlaag te brengen door de uitgaven te verhogen.

Figuur 11 toont de gemiddelde solvabiliteit per type school over de periode 2019 tot en met 2023. Waar de rentabiliteit van Beroepscolleges in 2022 negatief was (-1,0%) en de solvabiliteit is gedaald (van 61,5% naar 60,4%), is de rentabiliteit in 2023 marginaal positief met 0,1% en de solvabiliteit nagenoeg onveranderd (van 60,4% in 2022 naar 60,3% in 2023). De solvabiliteit van ROC's is daarentegen gedaald van 58,8% naar 58,0% ondanks de stijging van de rentabiliteit (van 1,0% in 2022 naar 1,6% in 2023).

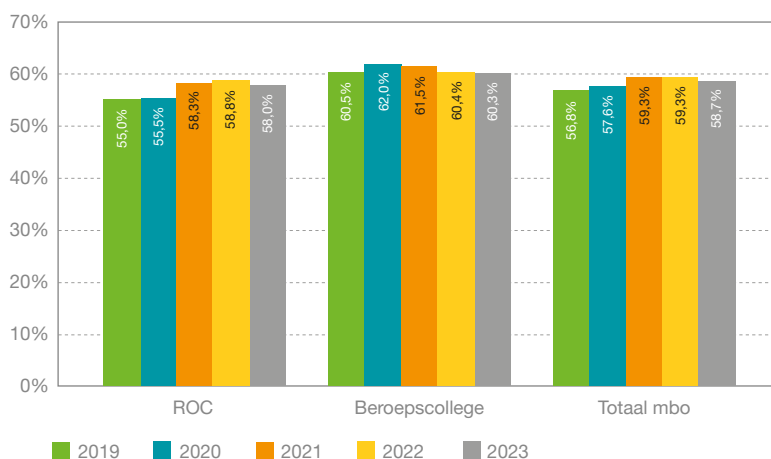
De gemiddelde liquiditeit in Figuur 12 is voor zowel de ROC's als Beroepscolleges nagenoeg constant over 2022 en 2023. De liquiditeitsratio is 1,8 voor ROC's en 2,2 voor Beroepscolleges. De reden dat Beroepscolleges zowel een gemiddeld hogere liquiditeit als solvabiliteit hebben dan ROC's kan worden gezocht in de omvang van de mbo-scholen. Beroepscolleges zijn gemiddeld kleiner dan ROC's in omvang van financiële baten en houden daarom grotere reserves aan voor toekomstige uitdagingen als verder dalende studentenaantallen.

Figuur 10: Ontwikkeling rentabiliteit per type school 2019 - 2023

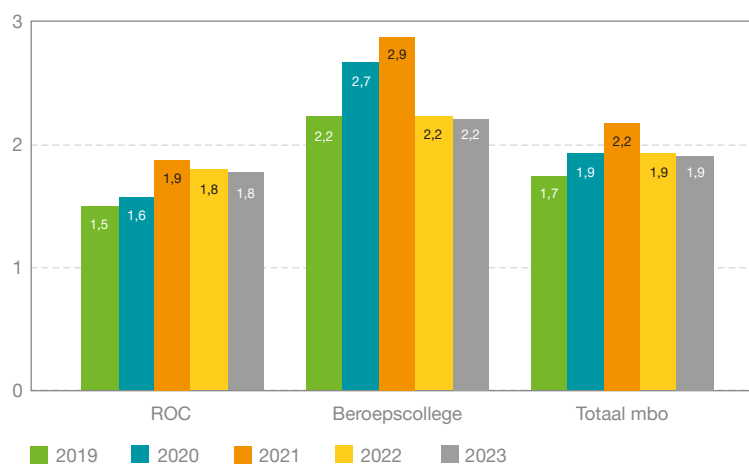
Bron: Benchmark mbo 2019 - 2023

Figuur 11: Ontwikkeling solvabiliteit per type school 2019 - 2023

Bron: Benchmark mbo 2019 - 2023

Figuur 12: Ontwikkeling liquiditeit per type school 2019 - 2023

Bron: Benchmark mbo 2019 - 2023

Financiële kengetallen per grootteklasse

Figuur 13 laat de ontwikkeling van de gemiddelde rentabiliteit per grootteklasse zien. Zichtbaar is dat elke grootteklasse een gemiddeld positieve rentabiliteit rapporteert en dat de rentabiliteit van alle grootteklassen op 'Middel-Klein' na (daling van 1,1% naar 0,7%) is gestegen. De toename van de rentabiliteit is het grootste voor de grootteklasse 'Klein' die vorig jaar als enige grootteklasse een negatieve rentabiliteit rapporteerde (van -1,9% naar 0,3%). Het patroon van de rentabiliteit van de grootteklasse 'Klein' houdt verband met het patroon van Beroepscollege omdat 9 van de 16 Beroepscolleges in de categorie 'Klein' vallen.

In Figuur 14 is de gemiddelde solvabiliteit per grootteklasse weergegeven. De solvabiliteit van de grootteklassen 'Klein' en 'Groot' is gestegen (respectievelijk van 58,6% in 2022 naar 62,1% in 2023 en van 56,3% in 2022 naar 56,5% in 2023) en van de overige grootteklassen gedaald. Waar de solvabiliteit van de grootteklasse 'Klein' in 2022 afweek van het vijfjarig gemiddelde van deze grootteklasse, ligt deze nu weer rond het gemiddelde door een significante verhoging van de solvabiliteit van twee scholen die vallen onder deze categorie. De sterkste afname van de solvabiliteit is zichtbaar voor de grootteklasse 'Middel-Klein', waar de solvabiliteit met 5,5%-punt daalde van 64,9% in 2022 naar 59,4% in 2023. Deze afname wordt verklaard door een aanpassing op de balans van een mbo-school waardoor de solvabiliteit is bijgesteld. De gemiddelde solvabiliteit ligt hiermee nog steeds boven het vijfjarig sectorgemiddelde.

Figuur 15 illustreert de ontwikkeling van de gemiddelde liquiditeit per grootteklasse en toont dat de liquiditeit voor de grootteklassen 'Klein' en 'Middel-Groot' is gedaald in 2023 ten opzichte van 2022, terwijl de liquiditeit van grootteklassen 'Middel-Klein' en 'Groot' is gestegen. De geschetste ontwikkelingen zijn echter marginaal met een bandbreedte van 0,1 tot 0,4. De liquiditeit van de 'Middel-Groot' en 'Groot' klassen ligt onder het sectorgemiddelde van 1,9. Daarentegen ligt de liquiditeit van de 'Klein' en 'Middel-Klein' klassen boven dit gemiddelde vanwege het aanhouden van relatief grotere reserves door mbo-scholen met een kleinere financiële omvang.

Figuur 13: Ontwikkeling rentabiliteit per grootteklasse 2019 - 2023

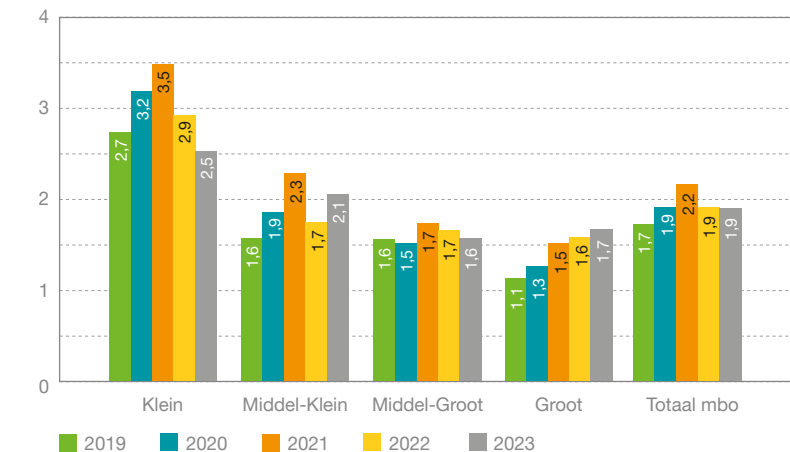
Bron: Benchmark mbo 2019 - 2023

Figuur 14: Ontwikkeling solvabiliteit per grootteklasse 2019 - 2023

Bron: Benchmark mbo 2019 - 2023

Figuur 15: Ontwikkeling liquiditeit per grootteklasse mbo-school 2019 - 2023

Bron: Benchmark mbo 2019 - 2023

Kosten en baten

Daling van het aantal studenten
(gewogen en ongewogen) zet door
in 2023

Totale baten mbo-scholen gestegen

Aandeel kosten direct onderwijs-
ondersteunend personeel van totale
personeelskosten gestegen en aandeel
kosten onderwijzend personeel gedaald

Aantal studenten per fte onderwijzend
personeel is gelijk gebleven

Aandeel ICT-kosten van totale kosten is
marginaal gestegen

Daling aantal studenten zet door in 2023

Tabel 7 toont dat het aantal ongewogen studenten in 2023 is gedaald met 3% ten opzichte van 2022. Deze ontwikkeling is in lijn met de referentieramingen van het ministerie van OCW, waarin sinds 2020 een afname van het aantal studenten wordt geraamd.¹⁴

Het aantal studenten in de beroepsopleidende leerweg (BOL) is gedaald met 5,2%. In tegenstelling tot deze daling, is het aantal studenten in de beroepsbegeleidende leerweg (BBL) gestegen met 2,4%. Dit is een voortgang van de trend van de drie voorgaande jaren (2020 tot en met 2022) waarin ook het aantal studenten in de BOL-opleidingen afnam en in de BBL-opleidingen toenam. Dit kan worden verklaard door de periode van hoogconjunctuur waarin er meer beroepspraktijkvormingsplaatsen (bpv's) voor BBL-studenten zijn dan in periode van laagconjunctuur (hogere werkloosheid). De beschikbaarheid van bpv's vergroot de interesse onder studenten voor BBL-programma's vanwege de kans om naast onderwijs te volgen ook werkervaring in het vakgebied op te doen.

Tabel 8 toont dat het aantal gewogen studenten, wat de basis vormt voor de bekostiging van mbo-scholen, is gedaald met 3,9% in 2023. In 2022 betrof dit een daling

van 4%. Voor de berekening van het gewogen gemiddelde krijgen de BOL-studenten een weging van 1,0 en BBL-studenten van 0,5. Figuur 16 visualiseert de ontwikkeling van het aantal BOL en BBL-studenten in combinatie met de ontwikkeling van het gewogen studentenaantal. De meest recente referentieraming van OCW voorspelt dat in de komende jaren de verhouding BOL-studenten op BBL-studenten na een periode van afname weer zal toenemen vanwege een hogere werkloosheid (lagere vraag naar nieuwe werknemers) en afname van de beroepspraktijkvormingsplaatsen.

Een nadere analyse over de ontwikkeling van het gewogen studentenaantal per mbo-school toont aan dat het aantal studenten op 48 van de 53 scholen is gedaald en op 5 van de 53 scholen is toegenomen (deze scholen zijn allemaal niet gelegen in een krimpregio¹⁵) in de periode van 1 oktober 2022 tot 1 oktober 2023. Het gewogen studentenaantal daalt bij 35 van de 37 ROC's en bij 13 van de 16 Beroepscolleges. Tot slot maakt Figuur 17 inzichtelijk dat het aantal studenten het meeste is afgenomen in de grootteklasse 'Middel-Groot' met een daling van 10,7% en voor grootteklasse 'Middel-Klein' met 10,4%.

Tabel 7: Ontwikkeling aantal ongewogen studenten 2019 - 2023

Type student	Aantal studenten					Mutatie 1-10-22 t.o.v. 1-10-23	
	Per 1-10-19	Per 1-10-20	Per 1-10-21	Per 1-10-22	Per 1-10-23	Aantal	Percentage
BBL	130.449	128.611	129.296	136.832	140.163	3.331	2,4%
BOL	373.591	381.504	368.842	347.842	329.812	-18.030	-5,2%
Totaal	504.040	510.115	498.138	484.674	469.975	-14.699	-3,0%

Bron: Benchmark mbo 2019 - 2023

Tabel 8: Ontwikkeling aantal gewogen studenten 2019 - 2023

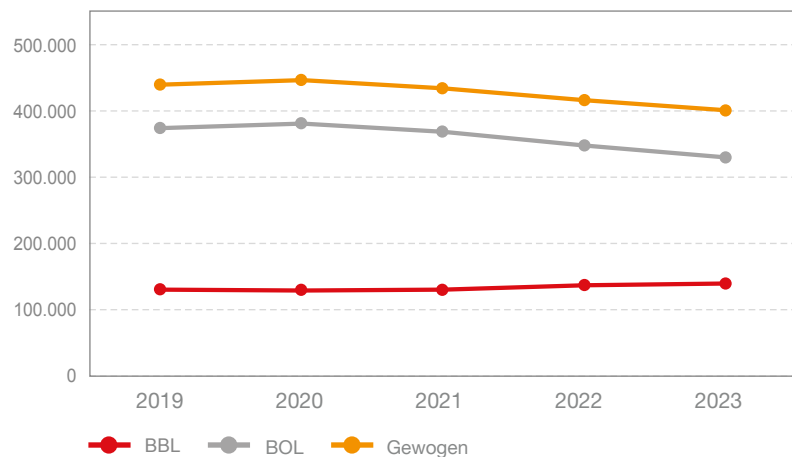
Type student	Aantal studenten					Mutatie 1-10-22 t.o.v. 1-10-23	
	Per 1-10-19	Per 1-10-20	Per 1-10-21	Per 1-10-22	Per 1-10-23	Aantal	Percentage
Totaal gewogen aantal studenten	438.816	445.810	433.490	416.258	399.894	-16.365	-3,9%

Bron: Benchmark mbo 2019 - 2023

¹⁴ Zie bron: <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2023/05/01/referentieraming-ocw-2023>

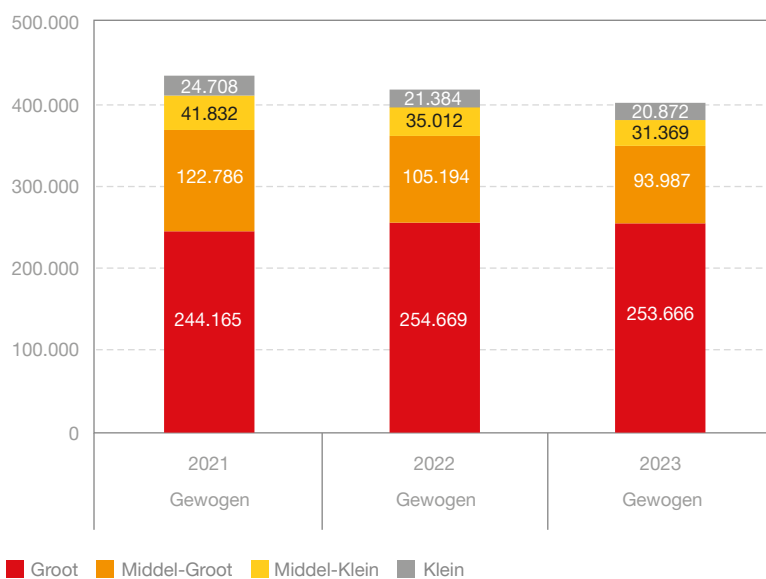
¹⁵ Hierbij hanteren wij de definitie van het CBS en de hoofdstelling van de mbo-school.

Figuur 16: Ontwikkeling aantal studenten per leerweg absoluut en totaal gewogen 2019 - 2023

Bron: Benchmark mbo 2019 - 2023

Figuur 17: Ontwikkeling aantal gewogen studenten ingedeeld per grootteklasse 2021 - 2023

Bron: Benchmark mbo 2021 - 2023

Totale baten mbo sector in 2023, wanneer gecorrigeerd voor fusies, met 6,6% gestegen

In Tabel 9 is zichtbaar dat de totale rijksbijdragen voor het beroepsonderwijs zijn toegenomen met 5,2%. Daarnaast zijn de totale rijksbijdragen voor het voortgezet onderwijs, inclusief mbo-scholen die ook voortgezet onderwijs bieden, toegenomen met 6,3%. De sterkste stijging zit in de overige baten (+14,0%). Dit wordt onder andere veroorzaakt door subsidies van OCW/EZ (zoals kwaliteitsgelden), toename van de baten werk in opdracht van derden (+17%) en toename van overige baten (+5,4%) vanwege de volledige openstelling van het onderwijs (bijvoorbeeld hogere verhuurinkomsten, deelnemerbijdragen, detacheringsinkomsten, kantineinkomsten en inkomsten uit overige projecten). Dit resulteert per saldo in een stijging van 6,6% van de totale baten (wanneer wordt gecorrigeerd voor fusies).

Uit analyse blijkt dat in 2023 de rijksbijdrage per student (gewogen naar voltijd en deeltijd) nominaal¹⁶ is toegenomen met 9,9% van € 11.984 in 2022 naar € 13.167 in 2023. Dit is nagenoeg gelijk aan het inflatiecijfer van 10% in 2022. Wanneer de rijksbijdrage per fte in 2022 voor inflatie wordt gecorrigeerd is de rijksbijdrage per fte dan nagenoeg gelijk gebleven (van € 13.183 in 2022 naar € 13.167 in 2023). De bijstelling van de lumpsumbeschikking van OCW als gevolg van loon- en prijscompensatie heeft de rijksbijdrage daarmee constant gehouden. Het is nog onzeker of de rijksbijdrage per gewogen student ook in de komende boekjaren op hetzelfde niveau blijft vanwege de nog onbekende dekking van OCW voor cao-stijging en inflatie. Het dalende studentenaantal in de mbo-sector

zorgt in ieder geval in de komende jaren voor een verlaging van de rijksbijdrage, aangezien de financiering van de rijksbijdragen gedeeltelijk is gebaseerd op het aantal studenten van twee jaar geleden (de T-2 systematiek).

De rijksbijdrage per gewogen student varieert tussen mbo-scholen, een variatie die voornamelijk kan worden toegeschreven aan factoren zoals het type school, het spectrum van aangeboden opleidingen en de historische trends in studentenaantallen. In 2023 varieert de rijksbijdrage per gewogen student per school van € 11.233 tot € 19.562.

Wanneer de omvang van de rijksbijdragen wordt gedeeld door het fte wordt het inzichtelijk dat de indicator rijksbijdrage per fte een stijging laat zien van 9% in 2023 ten opzichte van 2022 (van € 107.475 in 2022 naar € 117.110 in 2023). Voor Beroepscollege is de gemiddelde rijksbijdrage per fte in 2023 € 120.668 (een stijging van 9,8% ten opzichte van 2022) en voor ROC's € 115.572 (een stijging van 8,6% ten opzichte van 2022).

Tijdens de vorige benchmarkronde was er een daling van 0,7% in de gemiddelde rijksbijdrage per fte ten opzicht van 2021. De daling van het aantal fte en de stijging van de rijksbijdrage heeft daarentegen voor dit jaar geleid tot een nominale stijging van de rijksbijdrage per fte. Echter, wanneer ook hier wordt gecorrigeerd voor inflatie is de rijksbijdrage per fte licht afgenomen met 0,9% (van € 118.222 in 2022 naar € 117.110 in 2023).¹⁷

Tabel 9: Ontwikkelingen rijksbijdragen 2022 - 2023, in miljoenen euro's – gecorrigeerd voor fusies in 2023 en 2022

Baten	Rijksbijdrage		Mutatie 2023 ten opzichte van 2022	
	2023	2022	€	Percentage
Rijksbijdragen beroepsonderwijs	€ 4.449	€ 4.219	€ 230	5,2%
Rijksbijdragen voortgezet onderwijs	€ 666	€ 624	€ 42	6,3%
Overige baten	€ 571	€ 491	€ 80	14,0%
Totale baten	€ 5.686	€ 5.335	€ 351	6,6%

Bron: Benchmark mbo 2022 - 2023

¹⁶ Nominaal betekent niet aangepast voor inflatie of andere factoren. Het geeft de werkelijke waarde weer in de prijzen van dat specifieke moment.

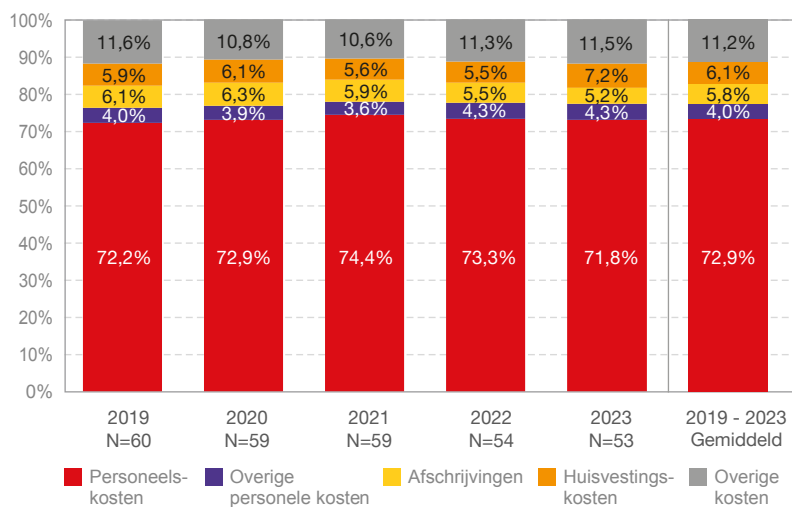
¹⁷ Om de inflatiecorrectie toe te passen is gebruik van de Consumentenprijsindex (CPI) zoals gerapporteerd door het CBS (<https://opendata.cbs.nl/#/CBS/nl/dataset/70936ned/table?searchKeywords=cpi>)

Aandeel huisvestingskosten in kostenstructuur gestegen van 5,5% naar 7,2%

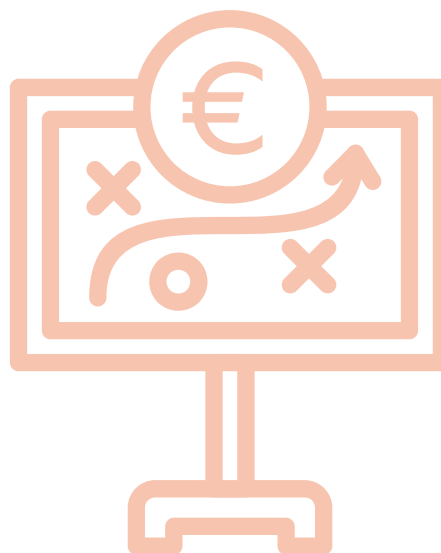
Figuur 18 weergeeft de ontwikkeling van de kostenstructuur van de gehele mbo-sector. Een sterke stijging is te zien in het aandeel huisvestingskosten, het aandeel is gegroeid van 5,5% in 2022 naar 7,2% in 2023. Deze toename is toe te schrijven aan de kosten van energie en water (van € 66,8 miljoen in 2022 naar € 158 miljoen 2023, een stijging van € 91,2 miljoen). Vanwege de volledige openstelling van het onderwijs in 2023 zijn de overige kosten gestegen van 11,3% in 2022 naar 11,5% in 2023. Hieronder vallen bijvoorbeeld uitgaven voor inventaris, apparatuur en leer- en hulpmiddelen die weer rond het niveau van pre-corona liggen (in 2019 was dit aandeel bijvoorbeeld 11,6%).

Daarnaast blijkt dat het aandeel personeelskosten is afgenomen van 73,3% in 2022 naar 71,8% in 2023. Dit betreft een relatieve daling, de personeelskosten zijn in absolute termen namelijk met € 202,9 miljoen gestegen. Er is sprake van een relatieve daling omdat de categorieën huisvestingskosten (+€ 121,6 miljoen, +31,6%), overige kosten (+€ 53,2 miljoen, +7,7%) en de overige personele kosten (+€ 12,4 miljoen, +7,1%) in verhouding harder zijn gestegen in 2023 ten opzichte van 2022 dan de personeelskosten (+€ 202,9 miljoen, +4,4%). Het aandeel van de overige personeelskosten, wat bestaat uit dotaties personele voorzieningen, personeel niet in loondienst en overige werknemers gerelateerde kosten zoals scholing, dienst-reizen en vestigingsactiviteiten, is stabiel gebleven met 4,3%. Hiermee ligt het aandeel hoger dan in de schooljaren die volledig te maken hebben gehad met de effecten en maatregelen omtrent corona (2020 en 2021).

Figuur 18: Ontwikkeling kostenstructuur 2019 - 2023

Bron: Benchmark mbo 2019 - 2023

Aandeel kosten direct onderwijsondersteunend personeel gestegen en aandeel kosten onderwijzend personeel gedaald

In het boekjaar 2023 zijn de totale personeelskosten binnen de mbo-sector met € 202,9 miljoen toegenomen, wat neerkomt op een stijging van 4,4% ten opzichte van 2022. Deze stijging wordt met name verklaard door de gestegen lonen (+6,2%), sociale lasten (+7,3%) en overige personele lasten¹⁸ (+4,2%). De pensioenlasten zijn met 9% gedaald door het vervallen van de werkgeverspremie VPL.

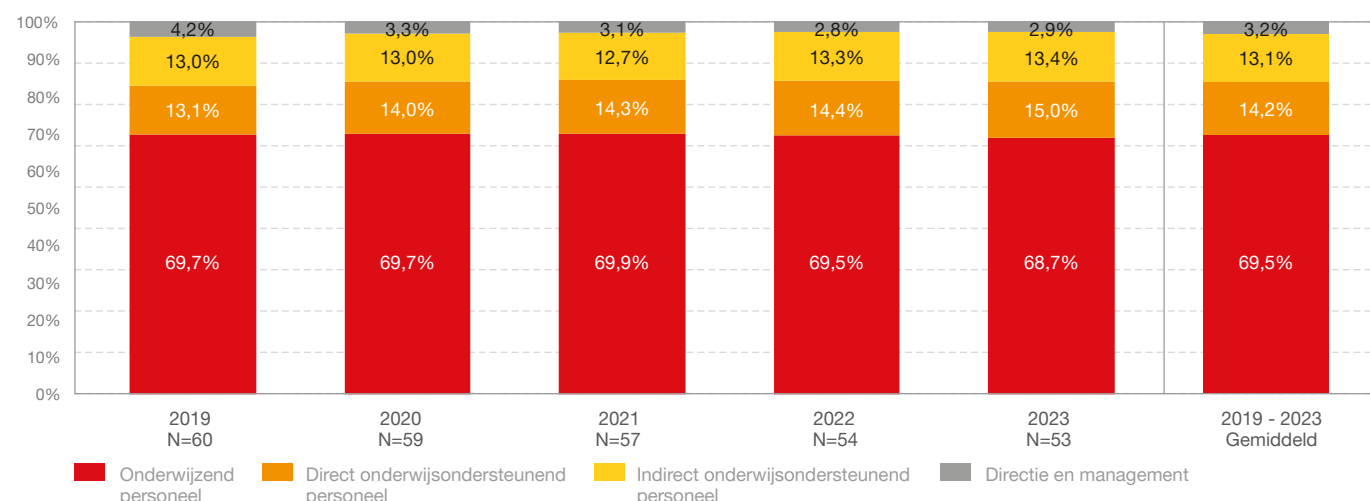
Figuur 19 toont de ontwikkeling van de opbouw van de personeelskosten van 2019 tot 2023 uitgesplitst per functiegroep. Het aandeel van de personeelskosten voor onderwijzend personeel is gedaald van 69,5% in 2022 naar 68,7% in 2023, terwijl het aandeel voor direct onderwijsondersteunend personeel (+0,6%-punt), indirect onderwijsondersteunend personeel (+0,1%-punt) en directie/management (+0,1%-punt) is gestegen ten opzichte van 2022.

De afname in het aandeel kosten van onderwijzend personeel is in lijn met de algemene afname in de personeelsformatie. Het aantal fte onderwijzend personeel is namelijk met 3,5% afgenomen (van 31.009 fte in 2022 naar 29.915 fte in 2023), waar dit voor de categorie direct onderwijsondersteunend personeel nagenoeg constant is gebleven (van 6.852 fte in 2022 naar 6.845 fte in 2023) en het in relatief aandeel in de totale kosten is gestegen (van 14,4% naar 15,0%).

In Tabel 10 zorgt dit voor een daling de gezamenlijke categorie onderwijzend en direct onderwijsondersteunend personeel van 2,9% (afname van 1.101 fte).

Het aantal fte indirect onderwijsondersteunend personeel en directie/management nam beide ook licht af. Respectievelijk van 6.361 en 960 fte in 2022 naar 6.222 en 919 fte in 2023. De gezamenlijke categorie indirect onderwijsondersteunend personeel en directie/management is daarmee ook afgenomen met 2,4% (van 7.316 fte naar 7.141 fte). Omdat de afname marginaal is ten opzichte van de afname in fte direct onderwijzend personeel zijn beide categorieën in relatief aandeel nagenoeg gelijk gebleven in de opbouw van de personeelskosten. De daling van de studentenaantallen vertaalt zich dus het sterkste in de afname van het aantal fte onderwijzend personeel. Dit is begrijpelijk omdat deze groep op dagelijkse basis met studenten werkt. De fte's die met pensioen gaan worden niet opnieuw ingevuld of fte's worden boventallig verklaard. De totale personeelsformatie is daarmee in 2023 netto afgenomen met 1.276 fte ten opzichte van 2022. Ondanks de afname van het aantal fte zijn de personeelskosten in absolute omvang voor de mbo-sector gestegen vanwege de cao-stijging. Echter, blijkt uit Figuur 18 dat de personeelskosten in relatief aandeel van de totale kosten zijn gedaald.

Figuur 19: Ontwikkeling opbouw personeelskosten 2019 - 2023

Bron: Benchmark mbo 2019 - 2023

¹⁸ Overige personele lasten bestaan uit dotaties personele voorzieningen, personeel niet in loondienst en overige werknemers gerelateerde kosten zoals scholing, dienstreizen en vestigingsactiviteiten. De stijging betreft van de overige personele lasten betreft met name een toename van uitgaven aan personeel niet in loondienst.

Tabel 10: Ontwikkeling formatie in fte 2022 - 2023

Functiegroepen	Formatie in fte		Mutatie	
	2023 (N=53)	2022 (N=54)	Aantal	Percentage
Onderwijzend en direct onderwijsondersteunend personeel	36.760	37.861	-1.101	-2,9%
Indirect onderwijsondersteunend personeel en directie/management	7.141	7.316	-175	-2,4%
Totaal	43.900	45.177	-1.276	-2,8%

Bron: Benchmark mbo 2022 - 2023

Tabel 11 toont een uitsplitsing van de categorie onderwijzend en direct onderwijsondersteunend personeel naar dienstverband. Het totaal van fte's wordt berekend door de optelsom van personeel in loondienst, inhuur en uitbesteding vermindert met detachering. De reductie van fte's kan worden verklaard door een afname van personeel in loondienst en inhuur in combinatie met een toename van detachering. Concreet is er in 2023 een daling onderwijzend personeel in loondienst met 2,3% (815 fte) en een daling van ingehuurd personeel met 11,8% (269 fte).

Daarnaast is er een significante toename van gedetacheerd personeel (36,5%).

Het aantal fte uitbesteed personeel nam toe met 37,1%, denk hierbij aan het in toenemende mate uitbesteden van bijvoorbeeld schoonmaak, beveiliging en ICT.

Tabel 11: Ontwikkeling formatie in fte totaal onderwijzend en onderwijsondersteunend personeel 2022 - 2023

Functiegroepen Arbeidsverband	Formatie		Mutatie 2023 ten opzichte van 2022		Aandeel mutatie t.o.v. totale mutatie
	2023 (N=53)	2022 (N=54)	Aantal	%	%
Loondienst	34.823,1	35.637,6	-814,5	-2,3%	74,0%
Inhuur	2.007,8	2.276,2	-268,3	-11,8%	24,4%
Uitbesteding	209,2	152,6	56,6	37,1%	-5,1%
Detachering	280,4	205,5	74,9	36,5%	-6,8%
Totaal onderwijzend en onderwijsondersteunend personeel	36.759,6	37.860,8	-1.101,2	-2,9%	100,0%

Bron: Benchmark mbo 2022 - 2023

Aantal studenten per fte onderwijzend personeel (en direct onderwijsondersteunend personeel) is (nagenoeg) gelijk gebleven

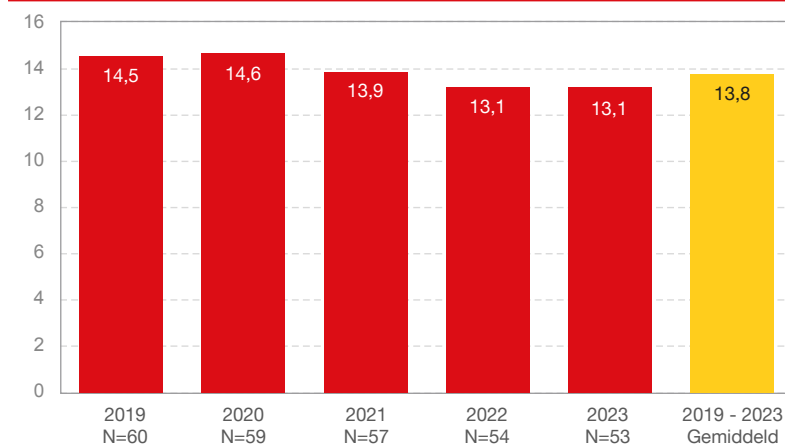
In 2023 is het aantal studenten per fte onderwijzend personeel stabiel gebleven (Figuur 20). Gemiddeld zijn er 13,1 studenten per fte onderwijzend personeel. Het constant blijven van de indicator wordt verklaard door een gelijkmatige afname van het aantal fte onderwijzend personeel en de studentenaantallen.

De ontwikkeling van het aantal gewogen studenten per fte onderwijzend personeel is ook constant wanneer een onderscheid wordt gemaakt op type school (ROC's en Beroepscolleges). Het aantal studenten per fte onderwijzend personeel bij ROC's is constant gebleven met 13,4 en voor Beroepscolleges marginaal gestegen van 12,4 studenten in 2022 naar 12,5 studenten in 2023.

In Figuur 21 is het aantal gewogen studenten per fte onderwijzend en direct onderwijsondersteunend personeel weergegeven als graadmeter voor het primaire proces. In dit figuur is zichtbaar dat ook het gemiddeld aantal gewogen studenten per fte onderwijzend en direct onderwijsondersteunend personeel nagenoeg onveranderd is ten opzichte van de trend daarvoor, van 10,8 in 2022 naar 10,7 in 2023.

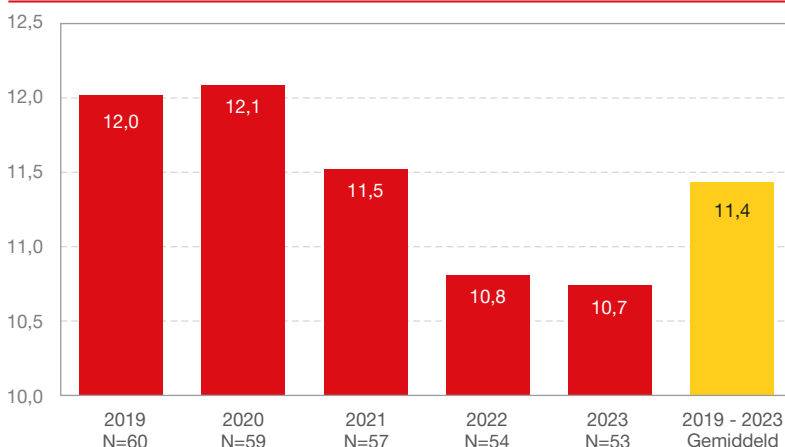
In Figuur 22 wordt de spreiding van het aantal gewogen studenten per fte onderwijzend en direct onderwijsondersteunend personeel per school weergegeven. In 2023 varieert dit aantal van 8,5 tot 13,7. Dit betreft een afname in spreiding ten opzichte van het jaar 2022 toen de spreiding van het aantal gewogen studenten per fte onderwijzend en direct onderwijsondersteund personeel tussen 8,9 en 13,0 lag.

Figuur 20: Ontwikkeling aantal gewogen studenten per fte onderwijzend personeel 2019 - 2023

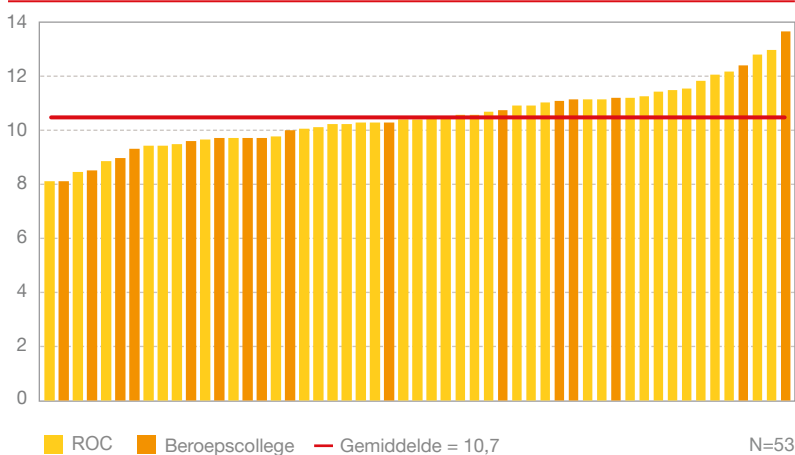
Bron: Benchmark mbo 2019 - 2023

Figuur 21: Ontwikkeling aantal gewogen studenten per fte onderwijzend en direct onderwijsondersteunend personeel 2019 - 2023

Bron: Benchmark mbo 2019 - 2023

Figuur 22: Aantal gewogen studenten per fte onderwijzend en direct onderwijsondersteunend personeel per school 2023

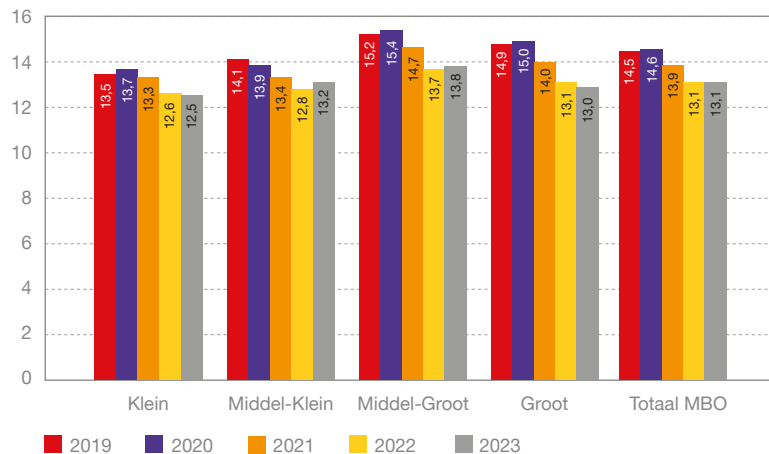

Bron: Benchmark mbo 2023

In Figuur 23 wordt het aantal gewogen studenten per fte onderwijzend personeel weergegeven, uitgesplitst naar grootteklasse. Uit het figuur blijkt dat het aantal gewogen studenten per fte onderwijzend personeel voor de grootteklasse 'Middel-Klein' het sterkste is gestegen (+ 0,4). Na een patroon van een afnemende indicator studenten per fte onderwijzend personeel lijkt het in 2023 te stabiliseren.

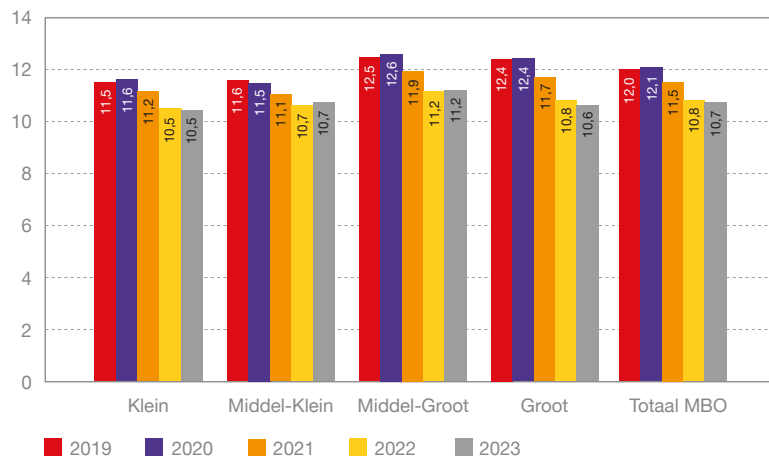
In Figuur 24 is voor het aantal gewogen studenten per fte onderwijzend en direct onderwijsondersteunend personeel een overeenkomstig patroon zichtbaar.

Figuur 23: Ontwikkeling aantal gewogen studenten per fte onderwijzend personeel per grootteklasse 2019 - 2023

Bron: Benchmark mbo 2019 - 2023

Figuur 24: Ontwikkeling aantal gewogen studenten per fte onderwijzend en direct onderwijsondersteunend personeel per grootteklasse 2019 - 2023

Bron: Benchmark mbo 2019 - 2023

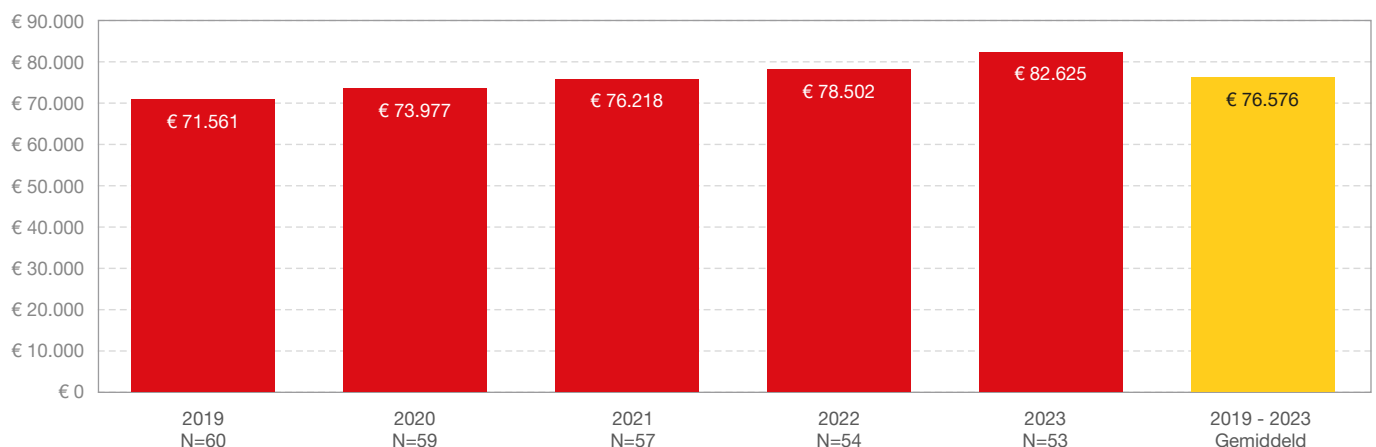
Salariskosten per fte in loondienst stijgen met 5,3% in 2023 ten opzichte van 2022

Figuur 25 geeft inzicht in de ontwikkeling van de salariskosten per fte in loondienst van 2019 tot 2023, die gedurende een periode van vijf jaar structureel stijgt. De salariskosten per fte in loondienst zijn in 2023 toegenomen met 5,3%. In absolute omvang en in lopende prijzen betreft dit een toename, van € 78.502 per fte in loondienst in 2022 naar € 82.625 per fte in loondienst in 2023. In constante prijzen (prijsspeil 2023) zijn de salariskosten met 4,3% gedaald in 2023 ten opzichte van 2022.

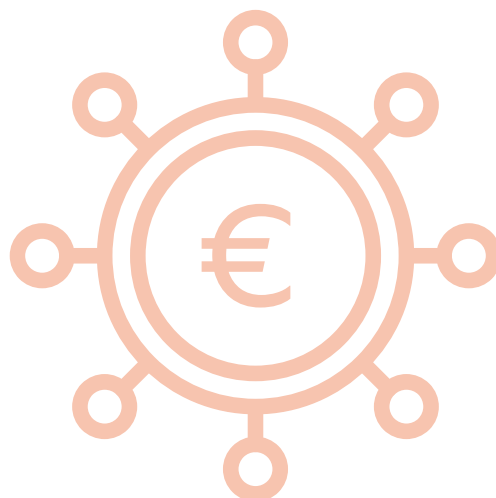
De salariskosten bestaan uit loonkosten, sociale premies, pensioen en overige kosten. De loonkosten, sociale lasten en overige kosten zijn gestegen met respectievelijk 6,2%, 7,3% en 4,2%. Daarentegen, zijn de pensioenlasten met 9% gedaald, vanwege het vervallen van de werkgeverspremie VPL. Dit leidt tezamen tot een gemiddelde stijging van 5,3%.

De spreiding van de salariskosten per fte in loondienst per school is in 2023 ten opzichte van 2022 toegenomen. In 2023 variëren de salariskosten per fte per school tussen € 73.920 en € 101.946, terwijl deze kosten in 2022 varieerden tussen € 70.340 en € 92.838. De toename van de hoogte van het salarispakket van € 92.838 naar € 101.946 wordt veroorzaakt doordat het direct onderwijzend, direct onderwijsondersteunend en indirect onderwijsondersteunend personeel van een mbo-school is afgenomen, terwijl het aantal fte directie en management constant is gebleven. Verder is de spreiding mogelijk groter doordat een aantal mbo-scholen vanwege pensionering van collega's duurdere krachten ziet vertrekken terwijl dit bij andere mbo-scholen mogelijk nog beperkter gebeurt.

Figuur 25: Ontwikkeling salariskosten per fte in loondienst 2019 - 2023

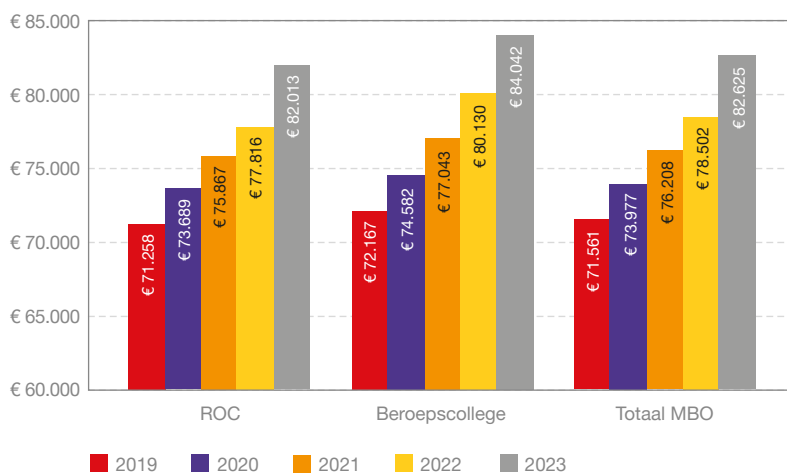
Bron: Benchmark mbo 2019 - 2023

In Figuur 26 is te zien dat de salariskosten per fte in loondienst voor zowel ROC's als Beroepscolleges is toegenomen. Voor de ROC's zijn de salariskosten per fte gestegen met 5,4% en bij Beroepscolleges met 4,9%. Daarmee hebben de Beroepscolleges in 2023 de hoogste gemiddelde salariskosten per fte in loondienst (€ 84.042). Dit wordt mogelijk verklaard doordat directie en management hier in aandeel zwaarder meeweegt in het gemiddelde vanwege een gemiddeld kleiner aantal fte in dienst bij Beroepscolleges in vergelijking met ROC's.

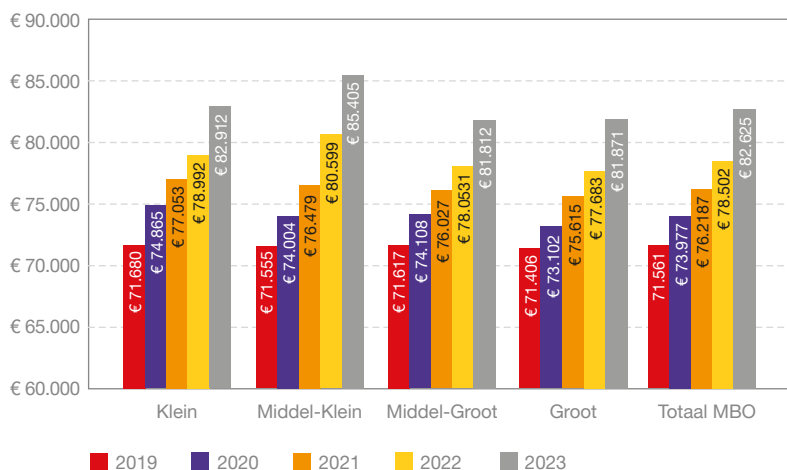
In Figuur 27 is zichtbaar dat over de afgelopen vijf jaren de salariskosten per fte in loondienst structureel is toegenomen voor alle typen grootteklassen. In 2023 stijgen de salariskosten per fte nominaal voor de grootteklasse 'Klein', 'Middel-Groot' en 'Groot' met respectievelijk 5,0%, 4,8% en 5,4%. De grootteklasse 'Middel-Klein' laat de hoogste stijging in salariskosten per fte zien met een stijging van 6,0%.

Figuur 26: Ontwikkeling salariskosten per fte in loondienst per type school 2019 - 2023

Bron: Benchmark mbo 2019 - 2023

Figuur 27: Ontwikkeling salariskosten per fte in loondienst per grootteklasse 2019 - 2023

Bron: Benchmark mbo 2019 - 2023

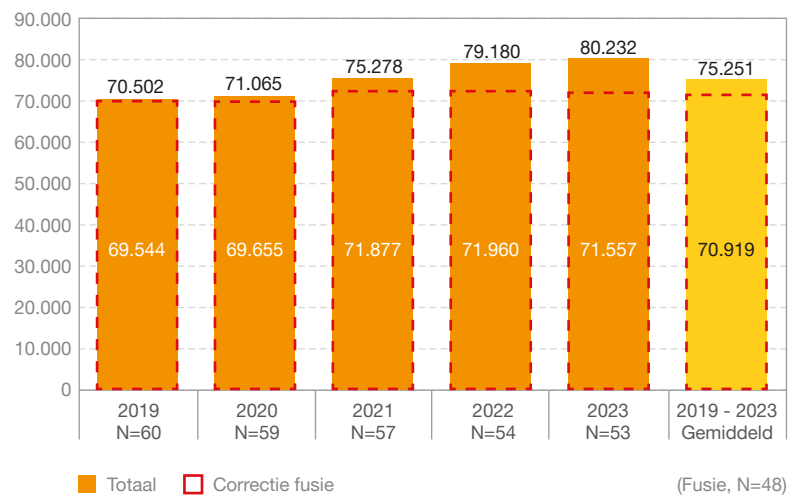
Huisvestingskosten per m² toegenomen door stijging van met name energielasten

Figuur 28 toont aan dat er in 2023 een stijging is in het gemiddelde aantal vierkante meters van mbo-scholen ten behoeve van het onderwijsproces of de ondersteuning daarvan. Echter, deze toename verdwijnt wanneer er wordt gecorrigeerd voor de invloed van fusie-effecten. In Figuur 28 worden de correcties van de fusies getoond door middel van de rode markerings. Het afstoten van panden of het reduceren van het aantal vierkante meters vanwege bijvoorbeeld dalende studentenaantallen en gestegen energielasten is in beperkte mate gebeurt.

Figuur 29 maakt het aantal vierkante meter per gewogen student inzichtelijk. Uit dit figuur is op te maken dat aantal vierkante meter per gewogen student in 2023 stijgt. Het aantal vierkante meter per gewogen student is gestegen van 9,7 in 2022 naar 10,1 in 2023 en is toe te schrijven aan de toename van het aantal vierkante meters tegenover de afname van het aantal gewogen studenten in 2023. Het aantal vierkante meter per gewogen student gecorrigeerd voor de fusies is 10,2 (nagenoeg gelijk aan de ongecorrigeerde waarde van 10,1). Dit betekent dat effect van fusie marginaal is. In 2023 ligt de spreiding van het aantal vierkante meters per gewogen student tussen de 6,0 en 24,1. In 2022 lag de spreiding tussen de 6,3 en de 23,5 en is daarmee in range nagenoeg gelijk aan 2023.

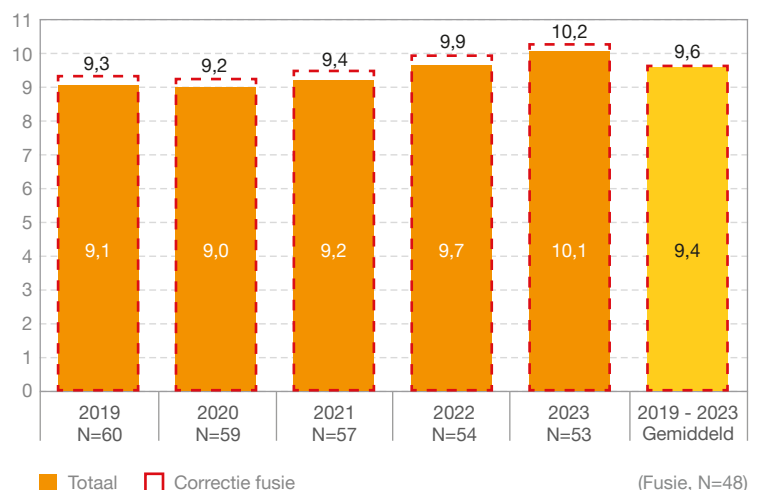
Verdere analyse toont voor ROC's een toename in het aantal vierkante meters per gewogen student, van 8,6 in 2022 naar 8,9 in 2023. Voor 'Beroepscolleges' is ook een stijging zichtbaar, van 12,3 in 2022 naar 12,8 in 2023. Uit de analyse van alle typen grootteklassen blijkt dat de grootteklasse 'Middel-Klein' gemiddeld het hoogst aantal vierkante meter per gewogen student heeft (11,9). Daarentegen heeft de grootteklasse 'Middel-Groot' gemiddeld het laagst aantal vierkante meter per gewogen student (9,3).

Figuur 28: Ontwikkeling van gemiddeld aantal vierkante meters per school beschikbaar voor onderwijsproces of ondersteuning daarvan 2019 - 2023

Bron: Benchmark mbo 2019 - 2023

Figuur 29: Aantal vierkante meters per gewogen student 2019 - 2023

Bron: Benchmark mbo 2019 - 2023

In het jaar 2023, na correctie van de fusies in de periode 2019-2023, is de gemiddelde boekwaarde gebouwen en terreinen van mbo-scholen met 1,3% gestegen¹⁹. De gemiddelde boekwaarde gebouwen en terreinen is € 52,5 miljoen in 2023. De gemiddelde WOZ-waarde steeg met 8% in 2023 ten opzichte van 2022, van € 61,0 miljoen naar € 65,9 miljoen.

De huisvestingskosten per vierkante meter zijn sterk toegenomen van € 129 in 2022 naar € 159 in 2023. Deze stijging is in absolute zin voornamelijk te toe te schrijven aan hogere kosten van energie en water (+ € 91,2 miljoen in 2023) en huur (+ € 9,7 miljoen). Tabel 12, die de opbouw van de huisvestingskosten in relatieve zin weergeeft, maakt inzichtelijk dat het aandeel van energie en water is gestegen van 12,5% naar 23,9%. Door de sterke toename van de kosten van energie en water zijn de overige categorieën in relatief aandeel van de huisvestingskosten gedaald of nagenoeg gelijk gebleven. Normaliter zouden hoge energiekosten mbo-scholen stimuleren om te investeren in de verduurzaming van hun onderwijsgebouwen. Echter, de huidige prijsontwikkelingen in de bouwsector en de krapte op de arbeidsmarkt bemoeilijken deze investeringen.

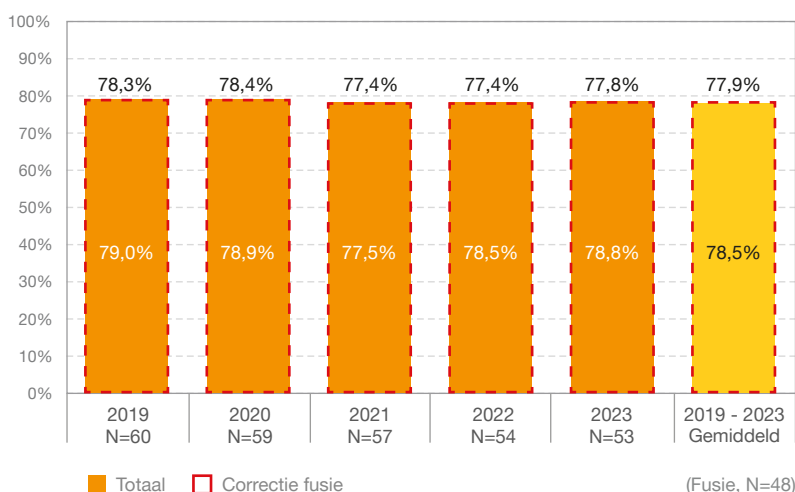
Tussen 2019 en 2023 is het percentage vierkante meters in eigendom binnen de sector nagenoeg constant gebleven, zoals blijkt uit Figuur 30. Wanneer wordt gecorrigeerd voor de invloed van fusies, blijft het patroon nagenoeg hetzelfde (aandeel in eigendom is in 2023 ten opzichte van 2022 licht gestegen). Over het algemeen blijft het aandeel vierkante meters in eigendom van een mbo-school nagenoeg constant. Een daling van het aandeel vierkante meters in eigendom van een mbo-school wordt bijvoorbeeld verklaard door tijdelijke huisvesting in verband met vernieuwbouw. Een stijging van het aantal vierkante meters in eigendom wordt bijvoorbeeld verklaard door het in gebruik nemen van nieuwbouw na gebruik van tijdelijke huisvesting of het inzetten op verlaging van huurkosten.

Tabel 12: Ontwikkeling opbouw huisvestingskosten 2019 - 2023

Opbouw huisvestingskosten	2019	2020	2021	2022	2023
Afschrijving gebouwen	34,4%	34,9%	36,3%	34,7%	29,3%
Huur	20,6%	20,6%	20,9%	21,5%	18,8%
Klein onderhoud en exploitatie	10,2%	10,4%	10,9%	11,3%	10,0%
Energie en water	10,0%	10,5%	11,2%	12,5%	23,9%
Rentelasten (vastgoedgerelateerde deel)	7,2%	5,8%	4,8%	4,1%	3,1%
Schoonmaakkosten	4,4%	4,6%	4,3%	4,3%	4,2%
Heffingen	4,6%	4,6%	4,7%	4,6%	4,2%
Overige huisvestingslasten	3,6%	4,0%	3,6%	4,0%	4,1%
Dotatie onderhoudsvoorziening	4,2%	3,5%	1,9%	1,7%	1,3%
Verzekeringen	0,9%	1,1%	1,3%	1,4%	1,3%
Totaal	100%	100%	100%	100%	100%

Bron: Benchmark mbo 2019 - 2023

Figuur 30: Ontwikkeling aandeel vierkante meters in eigendom 2019 - 2023

Bron: Benchmark mbo 2019 - 2023

¹⁹ Dit percentage is gebaseerd op een constant aantal mbo-scholen van 42 in totaal. Voor niet alle deelnemende mbo-scholen is data ontvangen over het boekjaar 2022.

Aandeel ICT-kosten is licht gestegen

Flexibilisering van het onderwijs, een digitaliserende maatschappij en een toenemende vraag naar digitale vaardigheden op de arbeidsmarkt vraagt om meer investeringen in bijvoorbeeld digitale les- en leermiddelen. De absolute uitgaven aan ICT zijn toegenomen van € 334 miljoen in 2022 naar € 349 miljoen in 2023. Echter, toont Tabel 13 aan dat het aandeel van ICT-kosten in de totale kosten nagenoeg gelijk is gebleven (van 5,4% in 2022 naar 5,5% in 2023).

De spreiding van ICT-uitgaven tussen de mbo-scholen is ten opzichte van 2022 afgenomen. In 2022 lag de spreiding tussen de 1,1% en 13,3% en in 2023 tussen 2,5% en 8,3%. Het maximum van 13,3% in 2022 was het gevolg van uitgaven aan ICT naar aanleiding van een fusie en lijkt daarmee een incidentele uitschieter te zijn. Het verschil in spreiding van ICT-uitgaven tussen mbo-scholen kan worden verklaard door het type school en de daarbij benodigde inzet van nieuwe online lesmethoden. Echter, illustreert het ook de diversiteit in ICT-beleid tussen verschillende mbo-scholen. Tabel 13 toont ook

dat de gemiddelde personele lasten van personeel ICT in loondienst ten opzichte van 2022 zijn toegenomen met 6,4%, van € 72.736 naar € 77.366. In vijfjarig perspectief is dit de sterkste stijging. Het aandeel van de totale formatiekosten dat aan ICT wordt besteed neemt in de laatste drie jaar licht toe (tussen 2021 en 2023 met 0,3%-punt).

In Tabel 14 is de opbouw van ICT-kosten over de afgelopen vijf jaar weergegeven (2019-2023). Ten opzichte van 2022 zijn de onderdelen softwarekosten (+2,7%-punt), personele ICT-kosten (+1,3%-punt) en inhuur en uitbesteding (+0,7%-punt) in relatief aandeel het sterkst gestegen. De absolute waarde van de totale ICT-kosten voor personeel in loondienst is gestegen van € 101,8 naar € 111,2 miljoen en de uitgaven aan inhuur en uitbesteding van ICT is gestegen van € 42 miljoen naar € 46,4 miljoen. Indien het in loondienst nemen van ICT-personeel niet lukt zijn mbo-scholen genoodzaakt om ICT-personeel in te huren of het uit te besteden gezien de noodzakelijke ICT-investeringen in bijvoorbeeld de digitalisering van les- en leermiddelen.

Tabel 13: Kengetallen ICT 2019 - 2023

Kengetal/indicator	2019	2020	2021	2022	2023
Aandeel ICT in totale kosten	5,1%	5,2%	5,2%	5,4%	5,5%
Activeringsgrens activa	€ 1.762	€ 1.906	€ 1.992	€ 2.164	€ 2.242
Personele last personeel ICT in loondienst	€ 66.897	€ 67.868	€ 70.645	€ 72.736	€ 77.366
Aandeel van de totale formatiekosten dat aan ICT wordt besteed	3,0%	3,0%	3,0%	3,2%	3,3%

Bron: Benchmark mbo 2019 - 2023

Tabel 14: Opbouw ICT kosten 2019 - 2023

Categorie	2019	2020	2021	2022	2023
Personele ICT kosten	31,3%	31,5%	31,8%	30,5%	31,8%
Inhuur en uitbesteding	13,1%	11,8%	11,8%	12,6%	13,3%
Hardware	17,7%	18,0%	17,2%	15,3%	14,1%
Softwarekosten	25,4%	26,0%	28,7%	28,2%	30,9%
Datacommunicatie	7,5%	8,1%	6,3%	8,4%	6,2%
Telefonie	3,1%	3,0%	2,7%	3,7%	2,4%
Organisatiekosten	1,9%	1,6%	1,5%	1,3%	1,2%
Totaal	100%	100%	100%	100%	100%

Bron: Benchmark mbo 2019 - 2023

Bijlagen

Bijlage A: Begripsomschrijvingen en aantal mbo-scholen in financiële benchmark

Tabel A-1: Begripsomschrijving

Begrip	Omschrijving
Rentabiliteit	Het resultaat van de gewone bedrijfsvoering als percentage van de baten van de gewone bedrijfsvoering; omvat resultaat mbo, educatie, contractactiviteiten en andere diensten.
Solvabiliteit	Het eigen vermogen als percentage van het totale vermogen (solvabiliteit I).
Liquiditeit	Vlottende activa gedeeld door de kortlopende schulden (current ratio).
Signaleringsgrenzen	Grenswaarden die het ministerie van OCW hanteert voor de risicobepaling.
Vierkante meters	In relatie tot huisvestingskosten: vierkante meters beschikbaar voor het onderwijsproces of ter ondersteuning daarvan.

Bron: Benchmark mbo

Tabel A-2: Aantal aan de benchmark deelnemende mbo-scholen per type

Kengetal/indicator	2019	2020	2021	2022	2023
ROC	40	40	40	38	37
Beroepscollege*	20	19	17	16	16
Totaal aantal deelnemers benchmark	60	59	57	54	53
Totaal aantal mbo-scholen	60	60	57	55	53
Deelname aan mbo Benchmark	100%	98%	100%	98%	100%

Bron: Benchmark mbo 2019 - 2023

* Vanaf het boekjaar 2023 worden de categorieën 'ROC' en 'Beroepscollege' gehanteerd. 'Beroepscollege' vervangt 'AOC' en 'Vakschool', de jaren 2019 tot 2022 zijn hiervoor gecorrigeerd.

Tabel A-3: Aantal aan de benchmark deelnemende mbo-scholen per grootteklasse

Grootteklasse in rijksbijdrage per jaar*	2019	2020	2021	2022	2023
Klasse: Klein	15	14	13	12	12
Klasse: Middel-Klein	13	13	12	8	8
Klasse: Middel-Groot	14	14	15	14	13
Klasse: Groot	18	18	17	20	20
Totaal	60	59	57	54	53

Bron: Benchmark mbo 2019 - 2023

* De mbo benchmark hanteert andere grootteklassen dan het ministerie van OCW om een evenwichtiger spreiding van mbo-scholen tussen meerdere grootteklassen mogelijk te maken (in de indeling van OCW vallen alle mbo-scholen in 'Groot' (>12 miljoen) of 'Grootste' (>25 miljoen)).

In de benchmark mbo 2023 zijn van alle 53 mbo-scholen de gegevens ontvangen.

De namen van de deelnemende mbo-scholen zijn opgenomen in de figuren in bijlage C.

Bijlage B: Onderzoeksverantwoording

PwC voert de financiële benchmark mbo uit in opdracht van en in samenwerking met de MBO Raad.

PwC verzamelt gegevens uit het Elektronisch Financieel Jaarverslag (EFJ), dat mbo-scholen indienen via het XBRL Onderwijs Portaal OCW / DUO. Deze gegevens worden verder aangevuld door de mbo-scholen die aan de benchmark deelnemen en hun gegevens aan PwC leveren via een uploadsysteem. Hoewel PwC de gegevens voor de benchmark heeft gestructureerd en gevalideerd, is er geen accountantscontrole uitgevoerd. De mbo-scholen behouden de verantwoordelijkheid voor de kwaliteit van de gegevens die zij aan PwC verstrekken.

PwC heeft de gestructureerde en gevalideerde gegevens verwerkt tot gedetailleerde instellingsrapportages voor de individuele mbo-scholen en tot een sectorbeeld, zoals weergegeven in dit rapport. De bevindingen in dit sectorrapport, die zijn afgeleid van de geanalyseerde gegevens, zijn tot stand gekomen in nauwe samenwerking met de MBO Raad.

De financiële benchmark is voornamelijk afgestemd op het middelbaar beroepsonderwijs (mbo). Andere activiteiten van de mbo-scholen zijn in het algemeen niet meegenomen, tenzij het niet mogelijk was om specifieke kengetallen te scheiden. Dit is van toepassing op de indicatoren: rentabiliteit, solvabiliteit, liquiditeit en huisvestingskosten per vierkante meter. Deze specifieke kengetallen zijn daarom van

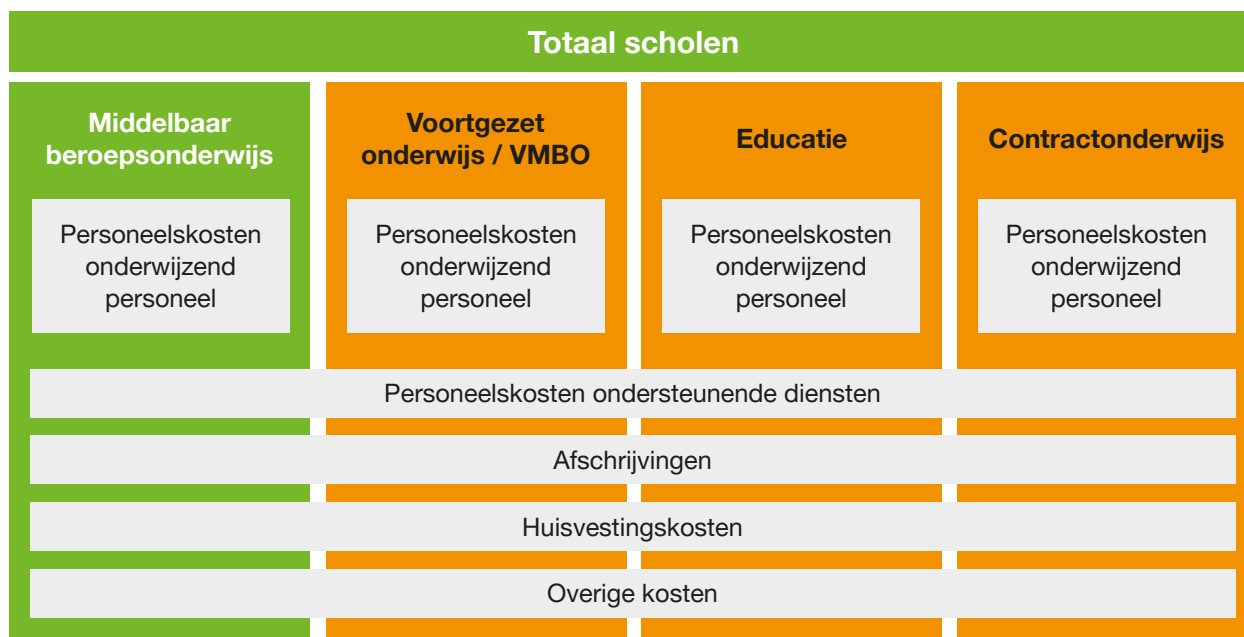
toepassing op de gehele school. Om de kosten aan het mbo toe te wijzen, hebben de mbo-scholen zelf de kosten van het onderwijzend personeel verdeeld. PwC heeft de overige personeelskosten toegewezen op basis van het aandeel van het mbo in de rijksbijdrage van de school.

Indien anders vermeld, zijn de sectorcijfers in dit verslag de ongewogen gemiddelden van alle mbo-scholen die hebben deelgenomen aan de benchmark. Dit is berekend door de scores van alle mbo-scholen bij elkaar op te tellen en vervolgens te delen door het totale aantal deelnemende mbo-scholen (53), zonder rekening te houden met de grootte van elke school. Voor deze benadering is gekozen omdat de benchmark bedoeld is om de prestaties van elke school te beoordelen, ongeacht de grootte van de school.

In de situatie waar absolute waarden, zoals de hoogte van de rijksbijdrage, over een reeks jaren worden geanalyseerd, wordt de vergelijking gebaseerd op het aantal mbo-scholen dat consistent heeft deelgenomen aan de benchmark gedurende alle jaren. Dit is uitgevoerd om te vermijden dat waargenomen veranderingen onterecht worden toegeschreven aan variaties in het aantal deelnemende mbo-scholen.

In het rapport wordt een verschil gedefinieerd als een significant verschil met een betrouwbaarheidsinterval van 95%. Dit impliceert dat de waarschijnlijkheid dat het waargenomen verschil toevallig is, minder dan 5% is.

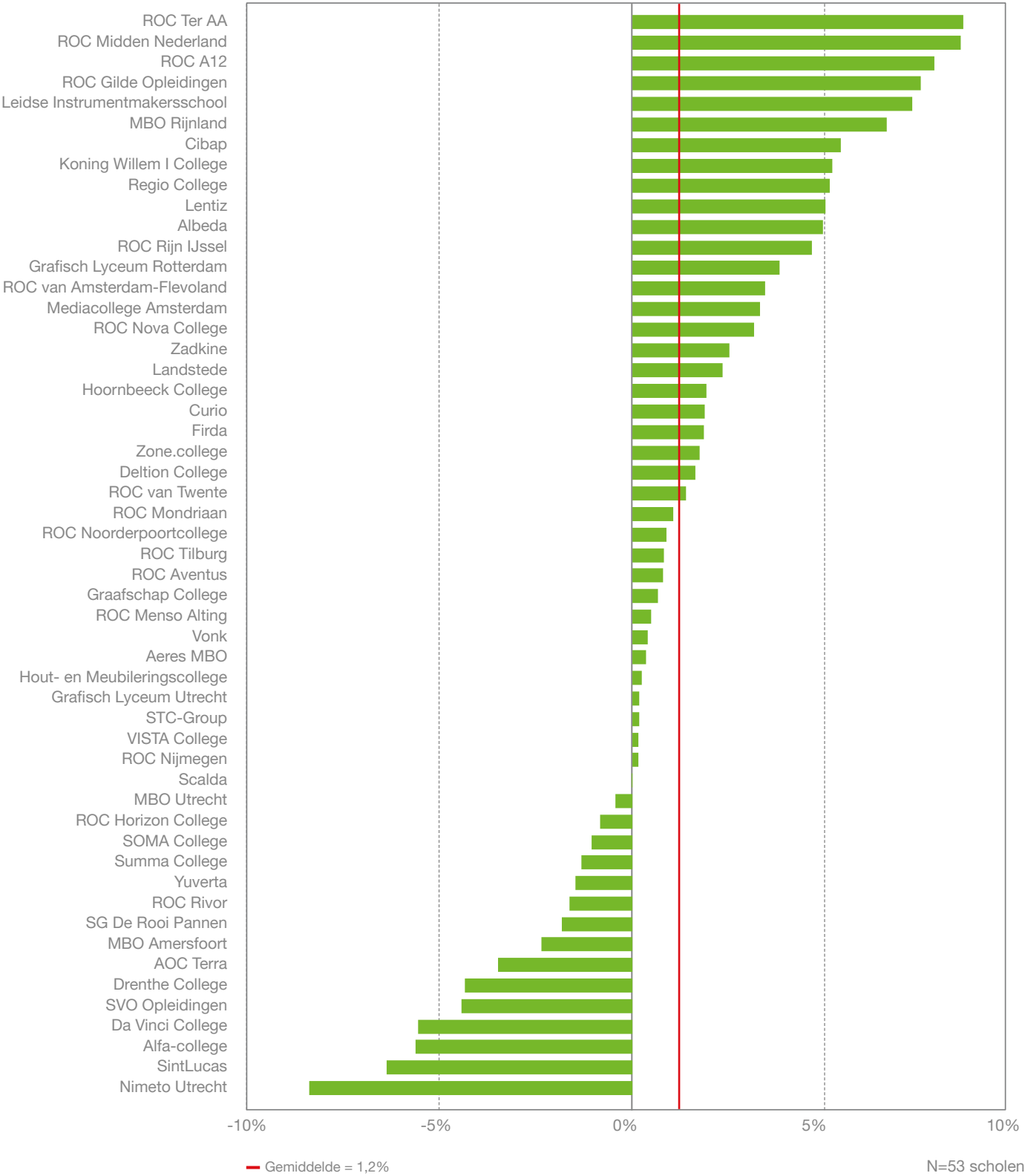
Figuur B-1: Schematische opbouw kosten

Bron: Benchmark mbo

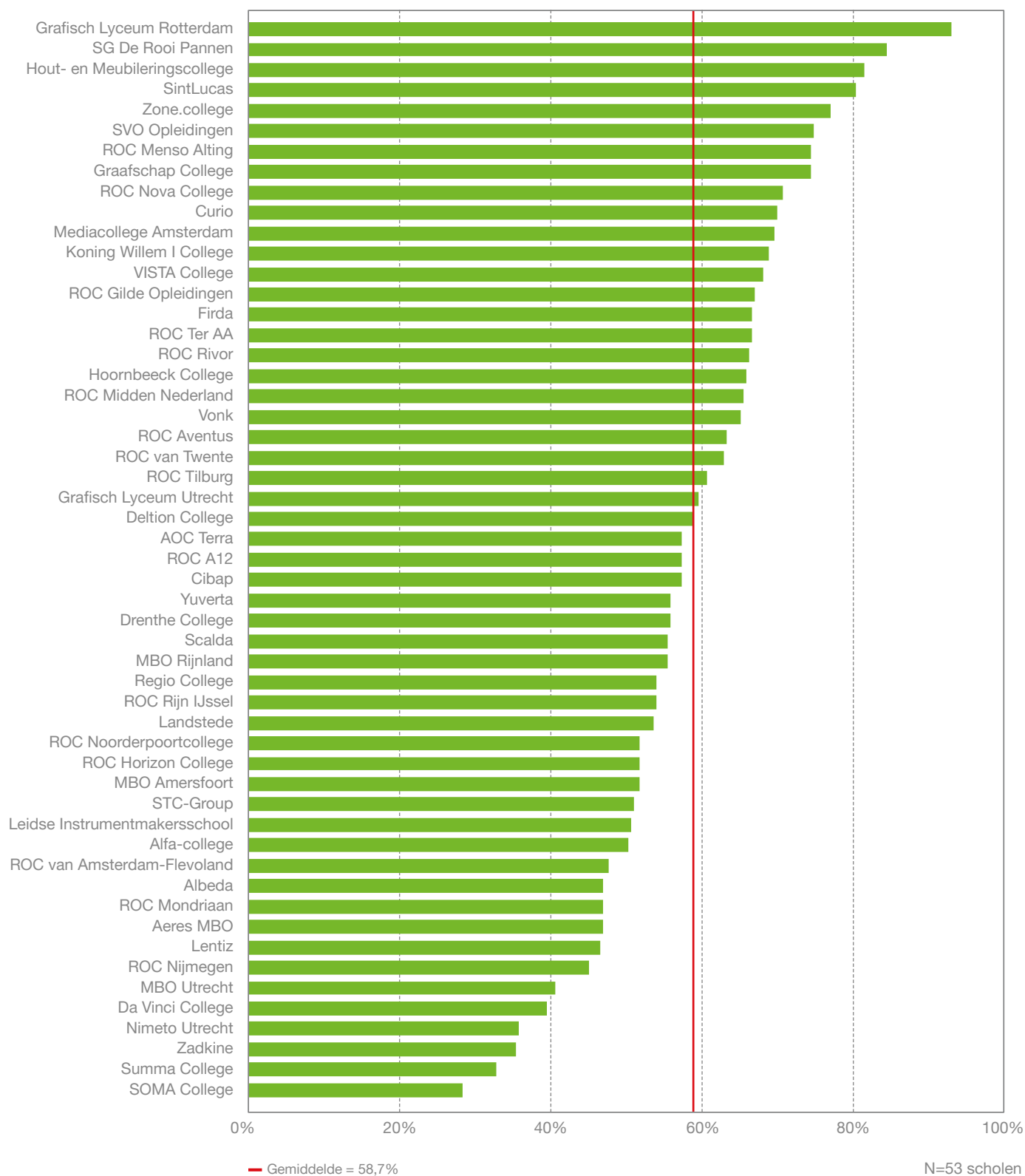
Bijlage C: Financiële positionering mbo-scholen

Figuur C-1: Rentabiliteit 2023

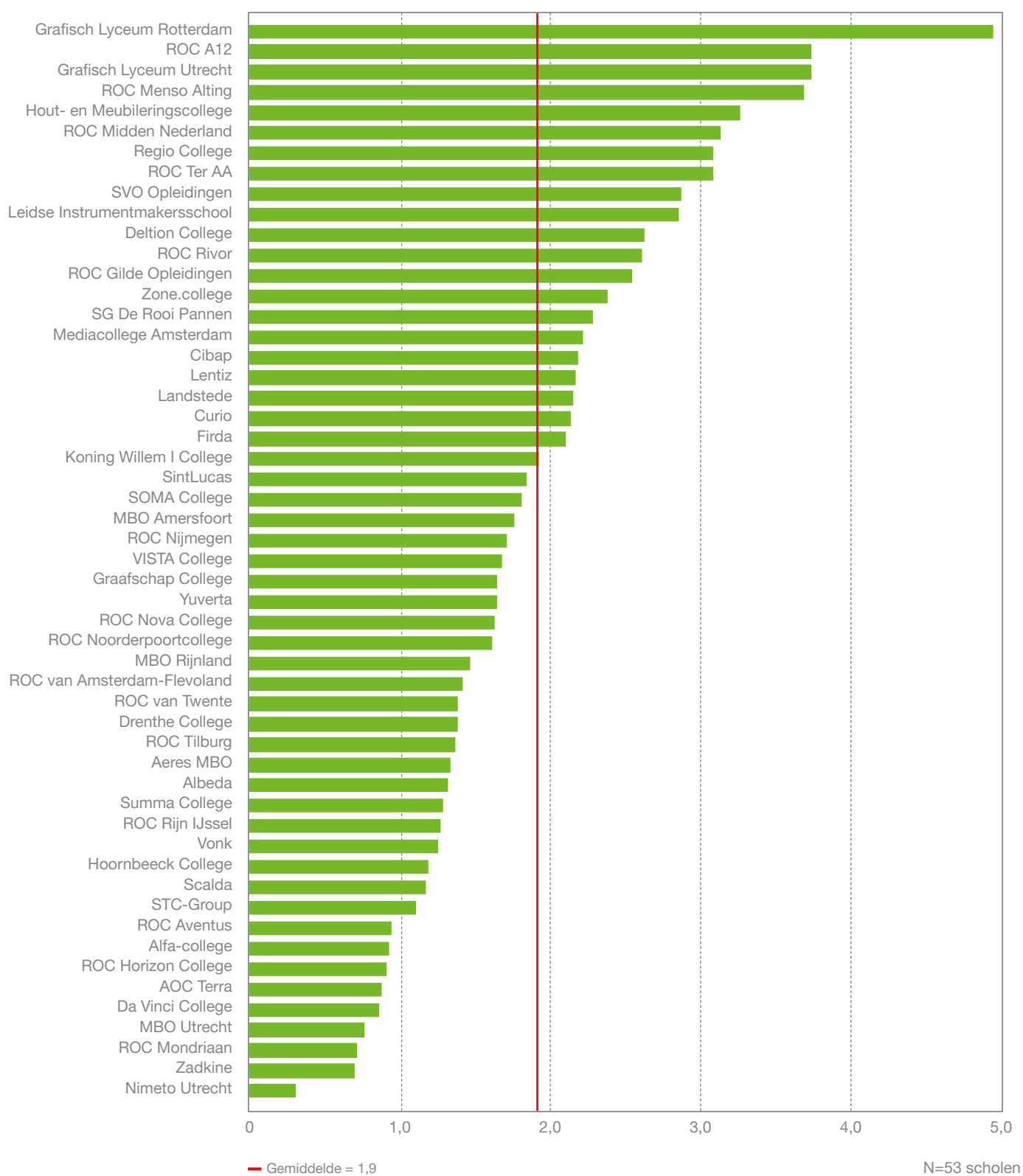
Bron: Benchmark mbo 2023

Figuur C-2: Solvabiliteit I 2023

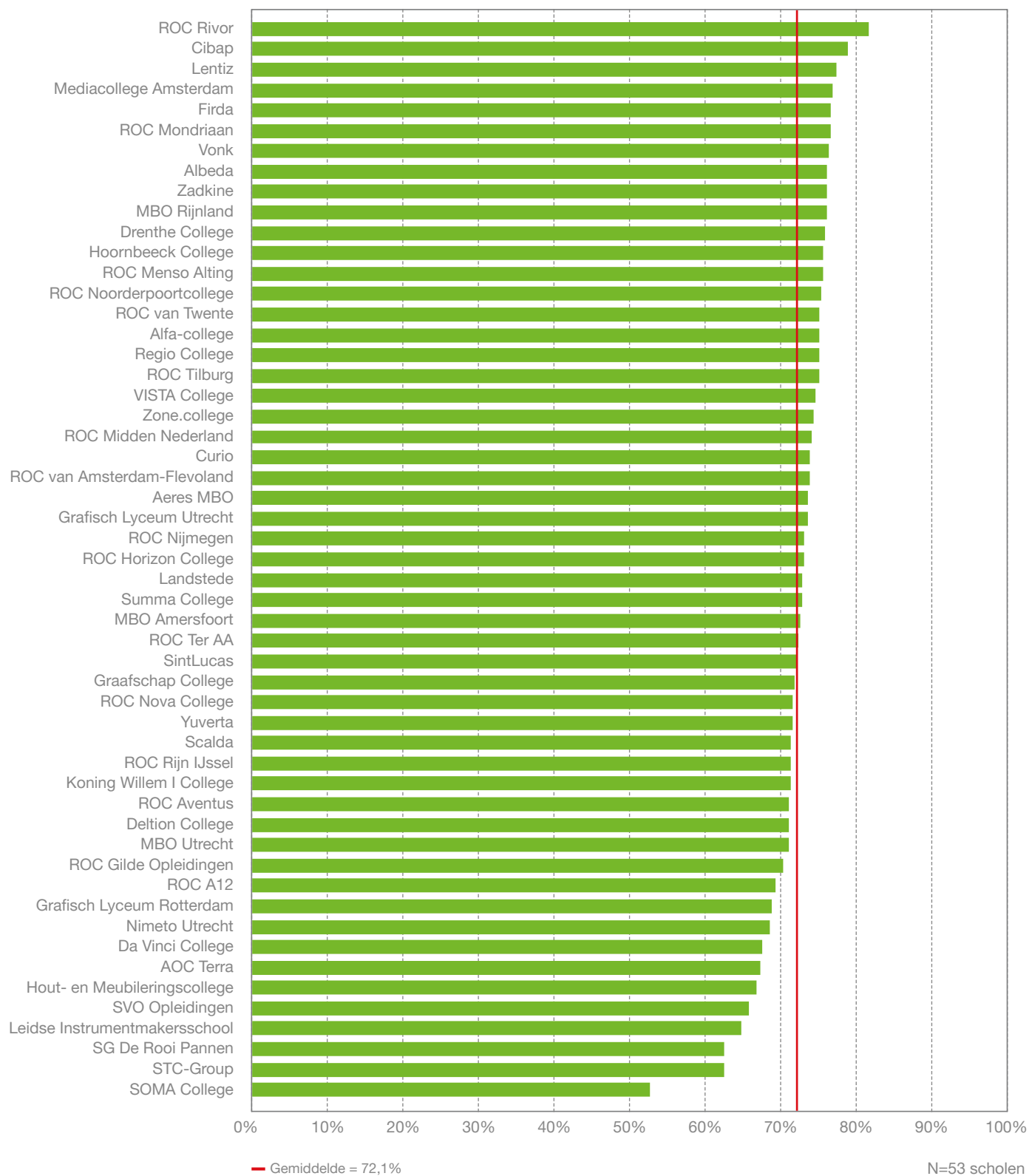
Bron: Benchmark mbo 2023

Figuur C-3: Liquiditeit 2023

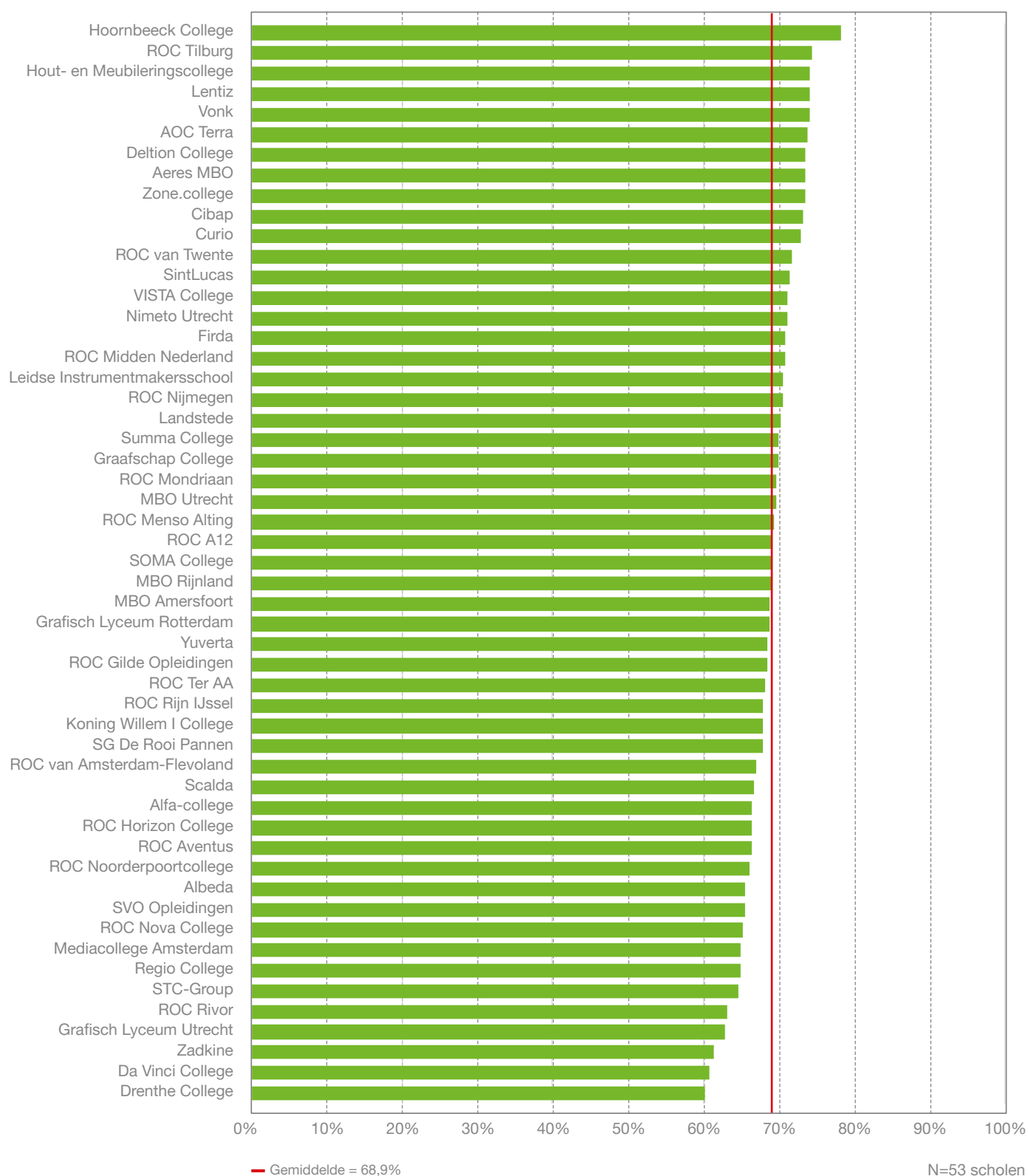
Bron: Benchmark mbo 2023

Figuur C-4: Personeelskosten ten opzichte van de totale lasten van de school in 2023

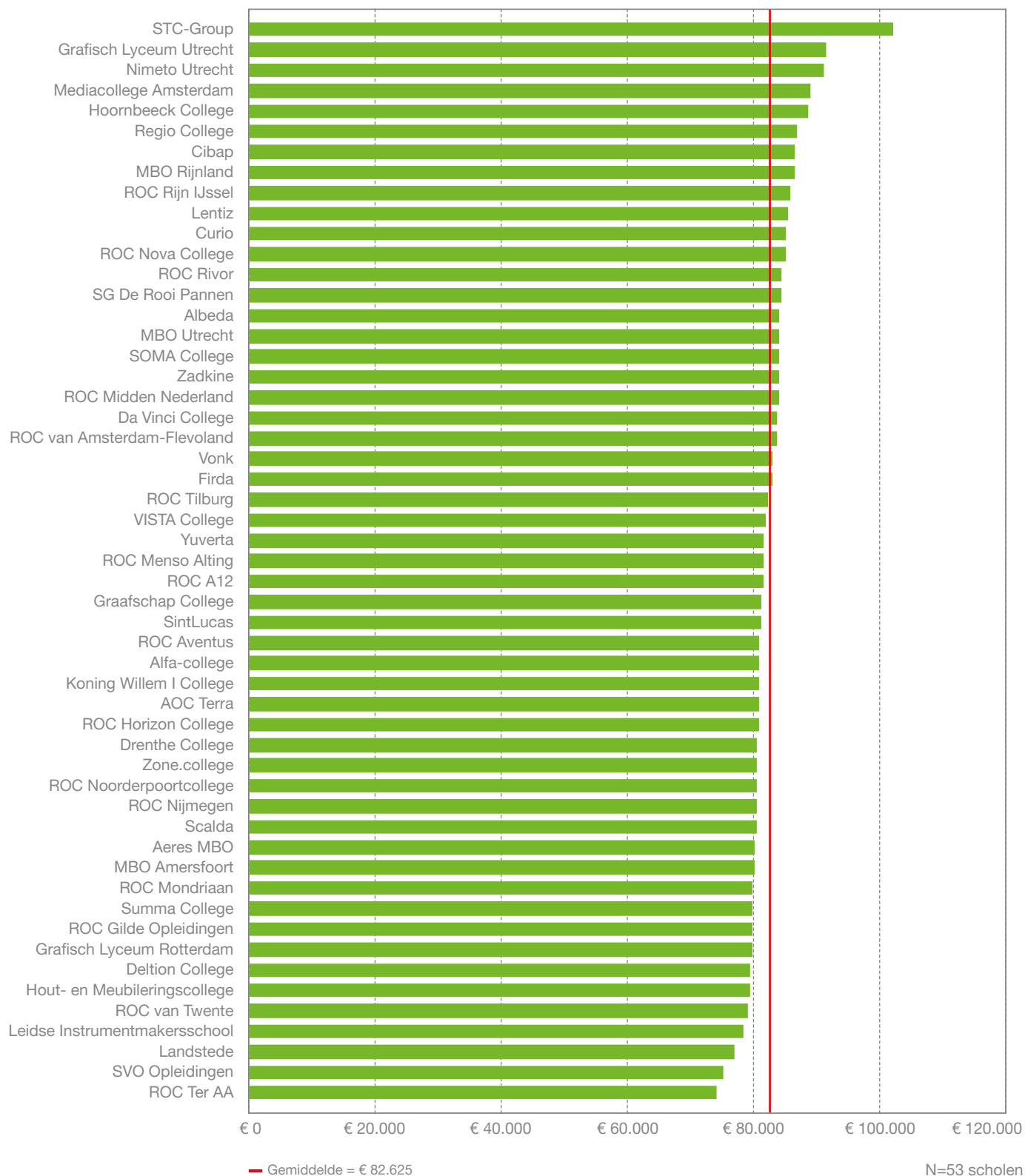
Bron: Benchmark mbo 2023

Figuur C-5: Personeelskosten onderwijzend personeel ten opzichte van de totale personeelskosten beroepsonderwijs in 2023

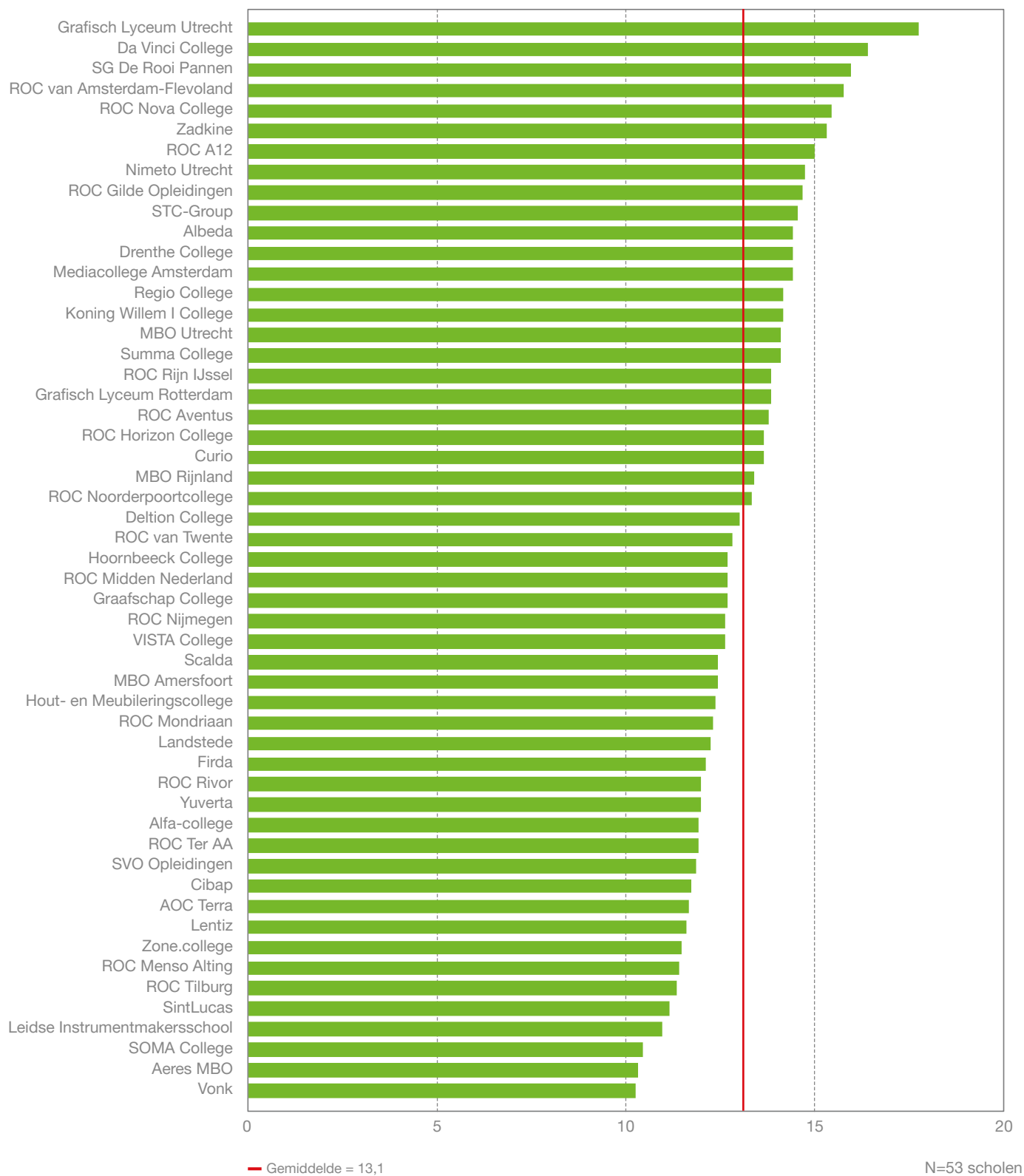
Bron: Benchmark mbo 2023

Figuur C-6: Personeelskosten per fte in loondienst beroepsonderwijs in 2023

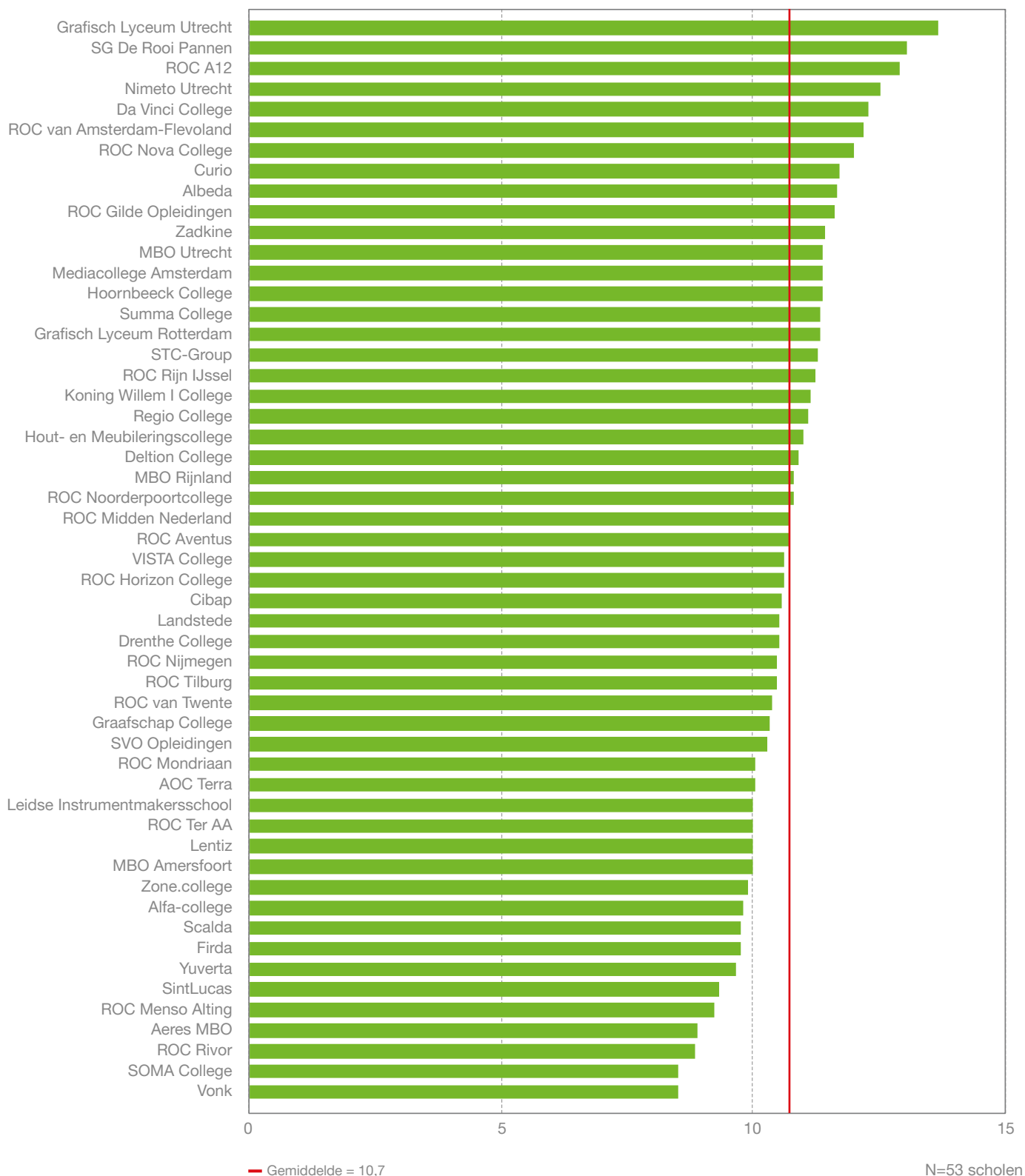
Bron: Benchmark mbo 2023

Figuur C-7: Aantal gewogen studenten per fte onderwijzend personeel in 2023

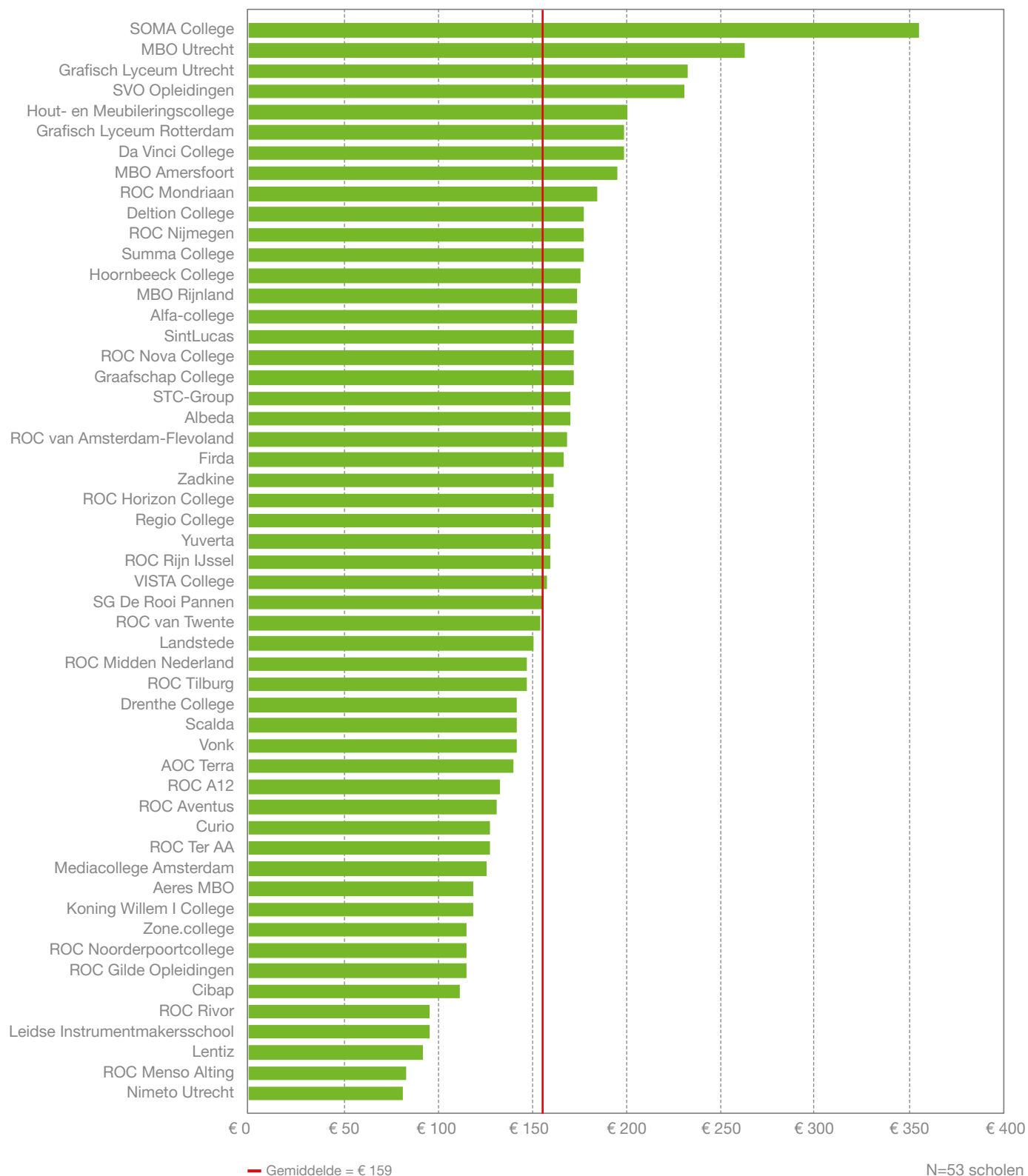
Bron: Benchmark mbo 2023

Figuur C-8: Aantal gewogen studenten per fte onderwijzend en direct onderwijsondersteunend personeel in 2023

Bron: Benchmark mbo 2023

Figuur C-9: Huisvestingskosten per m2 in 2023

Bron: Benchmark mbo 2023

